PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PL 248 K45Z78
Nazif, Suleyman
Namık Kemal

1287

18/520

سلیمان نظیف

Nazīf, Süleymān

نامق کمال

Nāmık Kemāl

۱۳٤۰ سنۀ هجریه‌سی رجبنك اون اوچنه مصادف ۱۹۲۲
مارتنك ۱۲ نجی بازار کونی اقشامی دارالمعلمین عالیه
قونفرانس صالوننده‌کی مصاحبه

(هرحق محفوظدر)

درسعادت — اقدام مطبعه‌سی
۱۳٤۰ — ۱۹۲۲

LIBRARY
JUN 1 1972
UNIVERSITY OF TORONTO

PL
2418
K45
78

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
Ontario Council of University Libraries

https://archive.org/details/nmikem00nafsuoft

(ادیب اعظم) عنوانی هنوز برحیات وکنج ایکن بحقٍّ احراز ایتمش اولان نامق کمالك بن بوراده نه اثرلرینی تحلیل ایده‌جکم ، نه ترجمهٔ حالنی تفصیل . آثاری لایعد انجیللرله طولو برعمّاندر : بر عمّان ایمان . طالمق جرأتنده بولنورسه‌م بنی بوغار . سطحنده ایسه آنجق برخزان یاپراغی کبی قالیرم . مقصدم اوبی‌پایان دکیزك رنکا رنك افقلری قارشیسنده ، قرق سنه‌دن بری ، نوبت بنوبت جوشان وجد واستغراقمدن بوراده بر صفحه کوسترمکدر . ادیب اعظمك ، نورانی بر ایز شکلنده مهددن‌لحده قدر امتداد ایتمش اولان حیاتنی ، الك کچوك تفرعاتنه‌قدر ، همان هرکس طانیر ... طانیر وتقدیس ایدر.

نامق کمال کیم ونصل آدامدر ؟ . . کماله کیملرك وکمالك کیملره تأثیری ونفوذی‌اولدی ؟.. کمالی معاصرلری نصل تقدیر ایدرلردی؟.. کمال نه‌یاپدی؟.. بن بوراده بونلری ــ حاشا آکلامغه دکل ــ آکلاتمغه چالشه‌جغم .

زماننده نامق کمالك نصل برسلطان ادب اولدیغنی اوزمانی‌ادراك ایتمامش اولانلر اصلا تقدیر ایده‌مزلر. برسلطانکه رقاب‌امه‌تسلّطدن مستغنی ومتنفّر ، یالکز وجدان امّته حکم‌ایدر، برسلطانکه اوکنده برمات ، خوف ایله دکل ، هیجان‌عشق ایله تتره‌ردی . خوف ایله تتره‌ین یالکز بشکطاش و ییلدیز سرایلری اولدی . أوت ، جهانی قرق سکز سنه تتره‌تمش اولان بشکطاش وییلدیز سرایلری ، فقط قبریس ، مدللی ، ردوس وساقز آطه‌جقلرینك ظلّ مرتسملری

اوکنده بر ربع عصر تتره‌مشدی. و بو تزلزل نامق کمالك صوك نفسنی ویردیکی دقیقه‌دن صوکره‌ده توقف ایتمدی.

ادیب اعظمك وفاتنده بن اون طقوز یاشنده ایدم. یوزینی بر کره اولسون کوره‌مه‌دن، افولنی ایشیتمك بکا پك آغر کلمشدی. حالا المنی طاشیمقده اولدیغم بو محرومیتی نامق کمالك - کلمه‌نك ایکی معناسیله‌ده - یکانه نجل نجیبی علی اکرم بکك کرمکار دوستلغی وقیمتدار توجهی تسلیه ایتدی. نامق کمالك اوغلی اولمق شرفیله علی اکرمك باباسی اولمق مظهریتنی نظر شکرانم بو دقیقه‌ده یان‌یانه اوطورمش کوریيور. مخدومده پدرك روحنی، پدرك روحنده مخدومك خیرالخلفلکنی سلاملارم.

* * *

نامق کمالی یتشدیرن خاندانك افرادی پك زیاده شایان دقتدر. پدری مصطفی عاصم بك، ذکی، مستهزی، ظریف بر سرمنجمین شهریاری، اونك پدری شمس‌الدین بك سلطان‌سلیم ثالثك سراینده سرقرین شهریاری، شمس‌الدین بکك پدری قپودان دریا احمدراتب پاشا شاعر بروزیر، اونك پدری وزیر عثمان پاشا نادر شاهی ایکی کره مغلوب ایتدکدن صوکره ینه بزم بعض رجال دولتمز طرفندن ارتکاب اولنان خیانتکارانه خطالر یوزندن احراز شهادت ایتمش بر سردارودلیر. احمد راتب پاشانك دیکر اوغللری آصف محمد پاشا ایله ناشد بك شاعر، نامق کمالك کچوك برادری ناشد بك نادیده آلات وماکنه اختراع ایدن برهنرور، مخدومی علی اکرم بك فیاض براستاد شعر وادب.

شهید عثمان پاشا قونیه‌لی بکر آغانك اوغلیدر. موره‌ده چفتلکلری

اولدیغندن موره‌لی ظن اولنمش و بعض تذکره وتاریخلرمزه سهواً بوصورتله کچمش‌ایدی. بکر آغانك پدرینه‌دائر ألده معلومات یوقدر. احمد پاشانك بیوك اوغلی مدرس عثمان پاشایی عبدالحمید اول اعدام ایتمش ؟. نیچون ؟.. بیلمیورز. احتمال‌که جدی و همنامی عثمان‌پاشا، حمید اولك جلوسندن قرق‌ایکی سنه اول، نادر شاه‌بلاسنی بودولتك باشندن دفع ایچون شهرزور اووه‌سنده حیاتنی فدا ایتمش اولمسنه مکافاةً ! ... بوحاله جلوهٔ آل عثمان دیرلرکه تاریخمزده امثالی پك چوقدر.

نامق کمالك، وفاتندن برسنه اول، پدری مصطفی‌عاصم‌بکه یازدیغی ۱۱ تشرین ثانی ۱۳۰۳ تاریخلی بر مکتوبدن شو سطرلری نقل ایدییورم :

« . . . احمد پاشانك شعری آصف پاشانك آثارینه مرجح اولدیغی »
« بیان بیوریلیورده بزه برغزلی کوندرلیور. تاریخلرده اقربادن حسین‌پاشا »
« نامنده برینه راست کلدیکمی تخطر ایده‌میورم . بر صاری علی پاشا »
« کوردم کبی کلیور . خاطرمده قالدیغنه کوره اوده عثمان پاشانك اوغلی »
« اوله‌جق. غالباصاری علی‌پاشانك‌ده براوغلی وزیراولمشیدی. احتمال‌که‌آنك »
« اسمی حسیندر . ینه بریرده راست کلیرسه‌م یازارم . . . »

ادیب اعظمك جدّاعلاسی احمد راتب پاشانك مرتب دیوانی‌ده واردر. شواوچ‌بیتی کلیشی کوزل، یعنی مقایسه وانتخاب‌ایتمکسزین، نقل ایدییورم :

دل محنت کزینان بیناك دشمن اولمزمش
تجرد پیشکان محتاج جای مأمن اولمزمش
بوبحر پر بلاده کشتیٔ هجرانی اعماله
دل صد پارهٔ عاشقدن‌اوزکه یلکن‌اولمزمش

اولان پروانه‌وش سوز وگداز عشقه افتاده
مثال عندلیبان چمن پرشیون اولمزمش

بو بیتلرك طور و آهنکی — نامق کمالك اجدادندن برینه راجع اولمق اعتباریله — جالب دقتدر . حفید زاده‌سنك ایلریده تنویر جهان ایده‌جك خورشید استعدادندن صانکه برشعله‌ده ماضی‌به عکس ایتمش واوراده مدّخر برقابلیتی طوتوشدیرمش .

نه حاجت انتظار برقه ای آهنکر غیرت ،
نم کوکلمدن آل کل تیغ ایچون پولاد لازمسه .

بیتنك قائل معظمنه ،

دل محنت کزینان بینناك دشمن اولمزمش

مصراعنك قائلی روحاً نه‌قدر یاقین ! . . .

نامق کمال عمّ اکبری آصف محمد پاشانك غزلی‌ده احتمال کورمامش وکورمدیکنه متأسف ومتحسر کیتمش. علی امیری افندی استاده‌مز، نسخه‌لری پك نادر اولان (تذکرهٔ شفقتی) دن نقلاً بر غزلی وترجمهٔ حالنی لطفاً اعطا ایتدی . غزل شودر :

هردل چراغ عشق ایله پرنور اولورمی هیچ
هر تودهٔ سیه جبل طور اولورمی هیچ
عار ایلین ملازمتمی فروشدن
بین‌الخواص جم کبی مشهور اولورمی هیچ
کبریت احمر ایدوکنی خاکی درك ایدن
دولتسرای میکده‌دن دور اولورمی هیچ
بادر هوای دولتی اذعان وفهم ایدن
دهروزه جاه‌دهر ایله مغرور اولورمی هیچ
قصر مرادی خاك ایله یکسان اولانلرك
ویرانسرای خاطری معمور اولورمی هیچ

دلشاد اولان خیالی ایله بزم یاردن
صورتده دوراولورسه‌ده مهجوراولوری هیچ
آصف شراب عشق ومحبتله مست اولان
تاحشره‌دك یاشارسه‌ده مخمور اولوری هیچ

آصف محمد پاشانك برادری ناشد ابراهیم بکه عائد شو فقرهٔ لطیفه‌یی (نوادرالظرفا) دن نقل ایدییورم :

« سلطان مصطفی خان ثالثك مابینجیلری اولان شاعر مشهور ناشد »
« ابراهیم بك ایله بنجه زماندن صوکره ضربخانه امینی ایکن وفات ایدن قانبور »
« مصطفی بکك آره‌لری آچیق اولدیغنی خاقان مشارالیه تفرس بیوررو. برمناسبتله »
« مصطفی بکك مهرینه نظر ایلدکده ساده اسمی محکوك اولدیغنی کورر. بزم »
« ناشدبك سکا بربیت سویله‌سین مهر اتخاذایله دیه فرمان بیورر. حضور »
« همایونده بولنان ناشد بك‌ده افندم بن مصطفی بکه بر مهر بیتی سویلدم ، اما »
« بکنمیور دیر .

« خاقان مرحوم بیتی سوأل ایتمکله درحال

« بخاك قبر ناپاك یانا کی
« شود حاصل مراد قانبورا کی

« بیتنی انشاد ایدر . مجلسه قهقهه بخش لطافت اولور . »

نامق کمال چوجوقلق دوره‌سنی والده‌سنك پدری عبداللطیف پاشا ایله برلکده ، قارصدن صوفیه‌یه قدر ، اووقتکی وطنك مختلف محللرینی کشت وکذار ایتمکله امرار ایتدی . عبداللطیف پاشا بوحفیدینه پك مربوط ایدی . وزوجه‌له برابر استانبولده قالمغه مجبور اولان سوکیلی قیزینك الم افتراقنی اونك بو پایدار یادکار ذی حیاتیله آووتوردی . پاشا طورونه تام برعثمانلی ترکی تربیه‌سی ویردی . بر طرفدن اوقوتور ، بر طرفدن‌ده آت وآوله اشتغال ایتدیردی . نامق کمال معانیدن اول قوش ، کمیك ، جیلان صید

ایتمکله بر نوع ادمانده بولنمشدی . (جزمی) ده اسکی بر جرید اویوننك غایت کوزل برتصویری وار . اعتقادمجه اوکزیده اثرك الك داهیانه قسمی بوپارچه‌در . دیکر صحیفه‌لری دوشونمش وطویمش، بولوحه‌یی ایسه بالذات یاشامش اولدیغی اوسطرلره مبذولاً دوکولمش زنده برحیاتدن آکلاشیلیور .

اون‌سکز یاشنده صوفیه‌دن استانبوله عودت ایتدی. استانبولك اوزمانکی شبّان ادبی فائق ممدوح بك ، هرسکلی عارف حکمت بك ، حالت بك کبی زادکان ایدیلر . اسقوفیجه‌لی غالب بك ده بونلرك اماممنده بولنیوردی .

کمال بك صوفیه‌دن کتیردیکی دیوان اشعاریله بیوك ، کچوك هر صنف خلقك حیرت وحرمتنی جلب ایتدی . یکی بر کونشك طوغمقده اولدیغنی هر کس عیاناً کوریبوردی . (نامق) مخلصی ـ اووقت غالبا بیکباشی اولان ـ بروسه‌لی شاعر و مشیر اشرف پاشا شو قطعهٔ تخلّصیه ایله کماله اعطا ایتمشدی :

حفید اکرمی عبداللطیف پاشانك
کمال بك که مجسم کمالدر تحقیق
زهی که کسب کمالاته بذل همت ایدوب
لبید طبعنه یار اولدی بکر فکر دقیق
اوقور کمال خجندی کمالنه تحسین
ایدر طبیعتنی روح انوری تصدیق
دهان کلکنك آواره‌سی سیاقت فیض
دوات فکرینك آشفته‌سی خط تعلیق
جمال طبعنه مفتون عرائس الهام
کمال نظمنه مرهون نفائس توفیق [۱]

[۱] دیوانده (جمال) یازیلی . بونك سهو مرتب اولدیغنی ظن ایدییورم . (جمله) نك جمعی اولان (جمال) بورایه داها مناسبدر .

علو قدرینه الله اكبر اولدی عماد
دوام عمریدر ایام عمره وتشریق
صباح فیضنی قیلسه احالهٔ اکسیر
صبوح فكرینه میزاب وحی اولور انبیق
متین سلاست اندیشه‌سی تعالی ایله
كه شعرینی ایدر اعجاز ووحی ایله تطبیق
محبّ آل عبادر اوصفدر عرفان
همیشه فیض علیدر آكا سخنده دقیق
گزیده مرثیه گوردكه كربلا كبی
یازار صحیفهٔ فریادده عریض وعمیق [١]
قبول قیلدی تواضع‌ایله نطق ناچیزم
ایدنجه ذاتنه (نامق) تخلّص تشویق
زهی تلمّذ مرغوب وحبذّا استاد
بری مآل تواضع بری مفاد شفیق
ثنای حوصلهٔ ضبطه صیغمازای اشرف
دعای مخلصنی ایله بعدازین تنسیق
همیشه مخلص پاکیله مصرع عمرین
قیله نمیقهٔ تأبیدده خدا تمیق

نامق کمالك تولدندن درت سنه اول ١٢٥٣ سنهٔ هجریه‌سنده اشرف پاشا بروسه‌دن استانبوله كله‌رك مكتب حربیه‌یه داخل اولمسنه و ١٢٥٥ سنه‌سنده یازلمش اولدقجه متین تاریخلری دیوانده بولنمسنه باقیلیرسه اشرف پاشا نامق کمالدن لااقل اون سكز ، یگرمی یاش بیوكدر . بو قطعهٔ تخلّصیه‌سنده (صبوح فكرینه میزاب وحی انبیق) اولدیغنی اعلان ایتدیکی شاعر ایسه هنوز اون درت ، اون بش یاشلرنده ایدی .

---

[١] شو ایکی بیتی كوپریلی زاده محمد فؤاد بك ایشیتمه‌سون ، شیعیلكی درحال نامق کماله‌ده یاپشدیرر .

مالیه‌مزك اولدقجه اسکی بالالرندن اولان قائمه‌نك ایلك اعلاننده یازلمش شو قطعه نامق کمالکدر :

مکر خلق جهان هپ آشنای وحدت اولمشدر
مساویدر نظرده امتیازینك وبد شمدی
جهان محرومدر هپ کاله زرتار ثروتدن
لباس فاخر ارباب دولتدر نمد شمدی
عجیمی بزده اولسه‌م کاغد شعرمله وصلتخواه
ورقدر هپ مدار کرمیٔ داد وستد شمدی

نامق کمال شو اوچ بیتی اون آلتی یاشنده ایکن یازمشدی . آکلاشیلیورکه ادیب اعظمه تعلیم شعر ایتمك شرفی الك اول اشرف پاشایه میسر اولمش . اشرف پاشا طرز قدیمده طبع ونظمی متین بر شاعر ایدی .

شهنامهٔ بلاغتمه اشتیاق ایله
کردیده قالدی دیدهٔ روح سبکتکین

بیتنك قائلیدر . نامق کمال ایلك معلمنه دائما محب ومنتدار قالدی . دیواننه منظوم بر تقریض تاریخی یازدیغی کبی ، (خرابات) ه آثار اشرفدن درج ایتمدیکی ایچوندر ضیا پاشایی مؤاخذه ایتمشدر .

اشرف پاشادن صکره لسقوفچه‌لی غالب بك نامق کماله مرشد ادب اولدی . بوغالب بکك کندی زماننده‌کی کنجلره فوق‌العاده نفوذی اولمشدر . طور مختاری نائلی وادیسی ایدی . تلامذه‌سنه دائما بو وادیلرده اجالهٔ قلم ایتملرینی توصیه ایدرمش . لسقوفچه‌لی وزیر اسماعیل پاشا زاده غالب بك بزم شاعر یحیی کمالك عمّ اکبریدر ، والده‌سنك عمجه‌سی . یحیی کمالك حالی عمجه‌سنده ، تعبیر دیکر

واصحله غالب بكك فيضى يكسننده كوريليور. زمانمزك شعره محب نه قدر كنجى وارسه هپسى درحال يحيى كماله منجذب واونك دركاه شاعريتنه اخلاص ايله منتسب اولور. مصراعلرينى اوقوميان، ازبرله مين، تكرار ايتمين وتقليده چالشميان بر كنج ناظم يوقدر. يحيى كمالك دركاهندن خارجده قالمش اولانلر بيله فكرينك نفوذندن آزاده قاله ميورلر. بلكه دوستلرى دشمنلرندن زياده دكلدر. فقط بو آزاده سز وآزاده لسان شاعر محبتيله مجلوب ايده مديكى شبان بيانى كندى بيانك قدرتيله مغلوب ايدييور. ايشته غالب بك ده زمانه وزمانك كنجلرينه بو صورتله اجراى تأثير ايتمشدر.

نامق كمال بك ١٢٧٩ تاريخلرنده هنوز ترجمه اوطه سنه مداوم ايكن، كانى پاشا زاده رفعت بك ده قلم ارقادشلرندن ايمش. او صره ده رفعت بك پترسبورغ سفارت سنيه سنده بر كتابته تعيين اولنور. نامق كمال طرفندن رفيق مغتربنه يازيلان منشيانه اوزون بر مكتوبك بر فقره سى لسقوفچه لى غالب بكه قارشى كمالك نه يولده متحسس اولديغنى كوسترمكده در. كانى پاشازاده نك استانبولدن انفكاكنى متعاقب نامق كمال حس ايتديكى الم افتراقى طول ودراز تشريح ايتدكدن صوكره ديبوركه:

« ... بو حالانك كوكلمده قالان اضطرابيله محزون محزون برمدت اسباب
« انبساط تحرى ايلدكدن صوكره استاد جليل المناقب غالب بك افنديك
« ياصديق اوزرنده بولنان ديوانى كوزمه ايليشديكندن درحال صاريلوب
« آچنجه غريب حالدركه ابتداى صحيفه ده،

« اولوب مجروح پيكان حوادث طائر دولت
« دمادم خون آقار چشمم كبى شهبال ملتدن

«بیتی ظهور ایلدی . قرائتدن حاصل اولان تأثری نصل تعریف
« ایده‌جکمی بیلمم . دنیاده نه‌قدر آلام وافکار وار ایسه جمله‌سی باشمه
«اوشوب بی اختیار سوقاغه فیرلادم . طور وحرکتمی کورن مطلقا دیوانه
« ظن ایدردی . . . . »

نامق کمالی لسقوفچه‌لی غالب ، یالکز شعرینك الفاظیله دکل ، معانیسیله‌ده تسخیر ایتمش . (طائردولت) ك (پیکان حوادث) له مجروح اوله‌رق (شهبال ملت)دن (دمادم خون آقدیغنی) استانبولك اوزمانه‌قدر طویمادیغی برلسان‌ایله سویلیور. نامق کمالك بو مکتوبدن پك چوق زمان صوکره انشاد ایتدیکی الك مشهور نشیده‌سی - که الی‌الابد بی‌نظیر وباکرقاله‌جق آثار دهائیه‌دندر - وزن وقافیه‌جه غالب بکك بوبیتنی حاوی غزله بکزر. لسقوفچه‌لینك آثاری هم‌لسانمزده، هم‌افکارمزده بر مرحلهٔ ترقی‌در . حیاتنی ابن‌الامین محمود کمال بك یورولماز برعزم وهمتله تدقیق وتحلیل ایتدی . لله‌درّها .

غالب بکدن صوکره نامق کمالك مربّئ عرفانی اولمق شرفی شناسی‌یه انتقال ایدییور. الوداع ای‌تصوف، الفراق‌ای‌شعروخولیا!. آرتق بوندن صوکره باشلایان ، آن احتضار ایله برلکده بیته‌جك ، برمجاهدهٔ فعلیه‌در .

شناسینك تصویر افکارنده کمالك انتشار ایدن بندلری اعصاب امتدن هرکون بشقه برجریان کچیرییوردی . ذاتاً ذکاسنك وطبیعت شاعرانه‌سنك کمالیله مشهور اولان بو آتشین کنج ، چشمان هیجانی آفاق‌غربه دیکمش ، کوردیکی هرکوزللکی ، فقط بزم ذوق ملیمزله الباس وتزیین ایده‌رك ، حریم عرفانمزه نقل ایتمکه قویولدی . وبو

سعی وهمت ، ساقز آطه‌سنك بر كوشه‌سنده كوزلرینی مؤبداً قاپادیغی دقیقه‌یه قدر ، بر كون ، بر دقیقه طورمادی . ویورولمادی .

اشرف پاشا ایله غالب بك وشناسیدن صوكره ، احتمال كه بو اوچ استادك هپسندن زیاده ، شیخ احمد افندی نامنده بر ذات نامق كماله مرشد فكر و وجدان اولیور . بو شیخ احمد افندی سلطان عبدالمجیدك اواخر سلطنتنه طوغری تحدّث ایتمش اولان (قله‌لی وقعه‌سی) نامیله معروف حادثهٔ سیاسیه یوزندن قبریسه آتلمش بر فاضلدر . او تغریب ایدلدكدن اون بش سنه صوكره‌ده ادیب اعظم اجلا ایدلدی . ایكی بیوك ترك و مسلمان ماغوسه زندانك مظلم ، راطب ، صیتمه‌لی آغوشنده طانشیورلر . وسویشیورلر . كمالك اورادن یازدیغی مكتوبلرك برنده شیخ احمد افندی‌یه عائد سطور تبجیلدن یالكز بر دانه‌سنی نقل ایده‌جكم . دییوركه :

« مشهودم اولان ارباب كمالات آراسنده بر مثلنی دها كورمدیكم شیخ احمد افندی دخی بوراده‌در . »

شیخ احمد افندیله اختلاط و مصاحبتدن فوق‌العاده مستفید اولدیغنی ادیب اعظم دائما سویلرمش . كمال بك ، مشهودی اولان ارباب كمالات آراسنده بر مثلنی داها كورمدیكنی بیان ایتدیكی شیخ احمد افندیدن اول شناسیلری ، ضیا پاشالری ودها بر چوق افاضل امّتله غربك بعض مشاهیرینی كوروب طانیمشدی . شیخ احمد افندی سلطان مرادك جلوسندن صوكره‌ده ماغوسه‌دن قورتوله‌مادی . ومحبس مماتی غالبا یكرمی سنه‌لك مدفن حیاتنك اورته‌سنده قازدی .

نامق كمال كبی الك بیوك ادیبمزك بر مثلنی داها كورمدیكنی اعلان

ایتدیکی بوشیخ احمد افندی کیمدر ؟.. نصل یاشادی ؟.. همان هیچ بریمز ویاخود کلیته یاقین برا کثریتمز بیلمیورز. ایشته حافظهٔ ملیه‌مزك اعاظم ملته الك بیوك نشان شکرانی : کافر برنسیان .

کالك اسلوبنده الك زیاده حاکم ظن ایتدیکم ترکاردن نفعی ، عجملردن ـ نفعی یه ده اجرای تأثیر ایتمش اولان ـ عرفی، فرانسزلردن ویقتور هوغودر . نامق کالك بعض اطواری وحالات بیانی ویقتور هوغویه بکزر . فقط مشربجه آرالرنده چوق فرق واردر. ویقتور هوغو پك بیوك برمحیط عرفانده یتشدی . برنجی فرانسوا زماننده انقلاب کبیره قدر پك بیوك دهالر وذکالر فرانسزجه‌یی ایشله‌یه ایشله‌یه اویله بر حال کماله ایصال ایتمشلردی که بو لسان آرتق ویقتور هوغو کبی جهانکیر برشاعر وادیب یتشدیره‌بیلیودی . و نصل که یتشدیردی . لسانك ثروتی سایه‌سنده ویقتور هوغونك فکرلری دماغندن قلمنه ملبّس ومزین اولدیغی حالده انتقال ایدردی . نامق کال ایسه دیلی پك فقیر وپك جلیز بولمشدی. طوغان فکر وحسلرینی الباس ایچون‌ده آیریجه چالیشیر ویورولوردی .

ویقتور هوغو بشقه نقطه‌دن‌ده نامق کمالدن آیریلیر . بوفرق بزم ادیب اعظممزك لهنه‌در . ویقتور هوغو حریص وغرضکار ایدی . نامق کال ایسه حسبی چالشیر وایده آلیست. ویقتورهوغویه کوره ادبیات قاهر برواسطه ایدی ؛ نامق کال نظرنده ایسه غایه و یالکز غایه‌در. ویقتور هوغو اوچنجی ناپولئونك شخصنه اعلان عداوت ایتمشدی؛ نامق کال ایسه سلطانلرك نه عبدالعزیزندن ، نه عبدالحمیدندن ، نه مثبت ، نه‌منفی هیچ برشی بکلمیور و ایستمیوردی . خطا ایتدم ،

ایستدیکی برشی واردی ، تك بر شی : ظلم ایتمسونلر . کنجلکنده چیقارتدیغی برسمی اوغلنه ـ وجدانک تصویری اولان ـ شو قطعه‌ایله اهدا ایتمشدی :

بن بوسنمده اسیر اولمش ایدم ملتمه
فکر حریت وملیت ایدی مقصودم .
اومارم که سنی‌ده سیرتمه وارث ایدر ،
کونشی صورتمه خادم ایدن معبودم .

ایشته نامق کمال !.. بالعموم اعمال وحرکاتنك محورینی قوجه شاعر بو قطعه‌نك ایکنجی مصراعنده تماماً کوسترمش .

ویقتور هوغو پاره‌یی پك چوق سوردی . یکرمی یاشنده بر پاره‌سز داخل اولدیغی حیات جدالدن سکسان اوچ یاشنده خاك سکونه انتقال ایدرکن صندوقلرینه آلتی ملیون فرانق ، أوت ، تام اوچ یوزبیك فرانسز آلتونی یرلشدیرمشدی . نامق کمال ایسه پاره‌دن صمیمی بر حس ایله متنفر ، استغنا اونده مرضی ، فقط علوی برخصلت اولدی . اوروپاده بر پاره‌سز قالدیغی زمانلرده نه ایسه ، عبرت باش محررلکندن هر آی اوچ یوز عثمانلی آلتونی قازاندیغی دملرده‌ده اوایدی . وفاتنده عائله‌سنه براقدیغی بیوك نام ایله معنوی میراث اقدسك یانی باشنده ، عادتا فقره یکزه‌ین معظم براحتیاج ایله اولدقجه خاطری صاییلیر بر بورج طوریپوردی .

موقعه مناسب اولسون اولماسون ، بوراده براستطراده مساعده تمنی ایدرم :

ای دارالمعلمین عالیه طلبه‌سی ، ای استقبالك معلملری ، بن سزه نامق کمالك مسلك اقتصادینی توصیه ایتمم . پاره خصوصنده مقتداکز ویقتورهوغو

اولورسه، بلکه حقکزده داها خیرلیدر. جیبکزه کیره جك هرغروشك هیچ بر معنوی لکه‌سی، پاصی اولماسون. حرام قازانلمش بر پاره بر آدامك وجدانندهکی عار و ناموس حسّنی قوغوب قاچیرمه‌دن کیسه‌سنه کیرمز. آقچه‌یی قازانیرکن تمیز وشائبه‌سز اولمسنه، صرف ایدرکن‌ده بیهوده گیتمامسنه دقت ایدیکز. الکزدن چیقان هرپاره یا بر احتیاجکزی، یا مشروع بر ذوقکزی تطمین ایتملیدر. ایشته فانیلره ترتّب ایدن وظیفه. فقط ایچکزدن کیم بر نامق کمال درجه‌سنه یوکسله‌بیلیر، کیم نامق کمال کبی، داها عالم فناده ایکن، بقایی تأمین واحراز ایتمکه موفق اولورسه، نامق کمالك سنت سماحتنی بر دقیقه ترك ایتمسون. اسلامك اعاظم عرفاسندن بری (بولورسه‌ق ایثار ایدرز، بولمازسه‌ق شکر ایدرز) دیمشدی. نامق کمال بوقولی حیاتنه شعار ایتدی. اونك پایهٔ رفیعنی احرازایده‌بیله‌جك بختیارلرك‌ده دستور اعمالی اولسون.

*
* *

کمالك کیملره تأثیری اولدیغنی شمدی تدقیق ایده‌لم؛ بوخصوصده بنم کندی مطالعات وتحریاتمدن بشقه مأخذ ورهبرم یوقدر. خطا ونقصانلرمی هرکس وبالخاصه فرزند عالیقدری علی اکرم بك لطفاً تصحیح وا کمال بیورسون.

اویله ظن ایدییورم که نامق کمالك نور ارشادینی ایلك ایچن چشم انتباه (لطائف انشا) صاحبی مصطفی رفیق بکدر. رفیق، کمالدن درت یاش کچوکدی. ۱۲۸۳ قولراسی او نادرهٔ ذکایی یکرمی اوچ یاشنده دنیادن کوچوردی. بزده ایلك رسملی مجموعهٔ موقوته‌یی تأسیس ایتمش اولان رفیقدر. ۱۲۷۹ تاریخنده (مرآت) نامیله

ایکی ، اوچ نسخه‌قدر نشر ایتمشدی . رفیقك مرآتده باشلیجه واك بیوك رفیق تحریری وحامیسی نامق کمال ایدی . حتی مونتسکیونك مشهور L'esprit des loisسنی (روح الشرایع) عنوانیله فرانسزجه‌دن لسانمزه ترجمه‌یه وبو مجموعه‌ده تفرقه ایتمکه تشبث ایتمشدی . صوفیه‌دن استانبوله دیوانی قولتوغنده کلن چوجوق ، آرادن بش سنه گچمه‌دن ، مونتسکیونك L'esprit des lois سنی ، همده آلتمش بر سنه اول ، ترجمه ایتمك ایستیور. قوجه عزمکار وایده‌آلیست آدام ! ..

کمال پاشا زاده سعید بك غزته‌جیلق عالمنه کمالك معیتنده، تصویر افکار غزته‌سیله گیردیکنی مدحت جماله یازدیغی برجوابنامه‌ده بیان ایدییور .

کانی پاشا زاده رفعت بك دخی نامق کمالك فیض معارفه‌سیله تمیهٔ قابلیت ایتمش اذکیای دوردن ایدی . نثرده اسلوب بیانی غایت متین واولدقجه‌ده شاعردر. کمال ایله اوللری پك سویشیرلرمش. بالاخره وغالبا اوروپاده بولندقلری صیره‌ده آرالری آچلمش .

نامق کمالك اك بیوك وفیاض شاگردی رجائی زاده استاد اکرم ایدی. معانی خواجه‌لرمزك ذوق وادرا کمزه گچیردکلری دمیرچنبری قیران، بزه محاسن بیانی اوکره‌تن وادبیاتی سودیرن محمود اکرم بك قدر ادیب اعظم هیچ برشاگردینه حرمت ومحبت کوسترمامشدر . زیرو بالایه اهمیت ویرمین نامق کمال ، فقط رجائی زاده‌یی کوجندیرمکدن احتراز ایدردی . شناسی اوروپایه چکلدیکی زمان پك زیاده سودیکی (تصویر افکار) ی تلمیذ معظمی نامق کماله تودیع ایتمشدی. نامق کمال‌ده

ینه اوروپاده تحری سلامت اتمکه مجبور اولدیغی زمان استادینك ودیعه‌سنی کندی تلمیذینه، محمود اکرمه امانت ایتدی . رجائی‌زاده اوزمان یکرمی یاشلرنده ایدی. ایکی بیوك ادیبدن مدوّر برجریده‌یی شناسینك اوروپادن عودتنه قدر حسن اداره ایتمشدی .

اکرم‌بکدن صوکره ابوالضیا توفیق بك نامق کمالك تلمیذ عرفانی اولدی . ابوالضیا خارق‌العاده وجوّال بر ذکایه صاحب ایدی . (نمونهٔ ادبیات عثمانیه) سی ادبیات عثمانیه‌نك مخلداتندندر. بر ده ایلك ادبی سالنامه‌یی تأسیس ایله بیك درلو مشکلات آراسنده ادامه ایدن ده ابوالضیا اولمشدی. اسلوب بیانندهکی کوزللکه دائما حیرانم. شناسی ایله نامق کمالی خلقمزه الك چوق طانیدان واوقودان ابوالضیادر . ایلك نشریاته باشلادیغی کوندن یوم وفاتنه قدر یازیلری مطرد ومتوالی بر تکامل کوستر. سنه‌لر، منفاعالمنده‌ودم‌شیخوختنده بیله‌ذکاسنی پیراندیرمامش، بالعکس تمیه وتقویه ایتمشدی . طقوز سنه منفی ومنکوب قالدیغی قونیه‌دن صاچ وصقالی داها زیاده آغارمش عودت ایدن سابق ردس منفیسنك، فقط حافظه‌سی وقدرت ابداعی تروتازه ایدی. ابوالضیاده‌کی قابلیت فطریه‌ایلك فیضی. ایلك شعله‌ایقادی نامق کمالك مهردهاسندن آلدی . ونامق کمالك الك کوزل اثرلرندن بری‌ده ابوالضیادر. بوراده ایکیسنی‌ده رحمتله یاد ایدرم .

ادیب اعظمك ابوالضیادن صوکره فیض تقدیرینه ولطف تشویقنه مظهر اولان عبدالحق حامددر . ماغوسه زندانه ـ کندی تعبیرنجه ـ دیری دیری کومولمش اولان نامق کمال او مدفن حیاتده بیله معشوقهٔ مؤبده‌سی ادبیاتی دقت وحتی هیجانله تعقیب ایدییوردی. (عرفان پاشا مکتوبی) نامیله مشتهر نامهٔ آتشینك جای انفلاقی اولان

ماغوسه زندانندن رجائی زاده یه یازلمش بر مکتوب واردر . او، قنه قدر بر کره باب عالیده ، بر کره ده ابوالضیا توفیقك مطبعه سنده کورمش اولدیغی حامد ، اکر نصوحی بکك برادری اولان چوجوق ایسه خارق العاده ، هیچ اولمازسه کمال و اکرم قدر برادیب اوله جق . بونی عبدالحق حامدك اوصیره ده انتشار ایتمش اولان (ماجرای عشق)نی قرائتدن متحصل شوق ووجد ایله کمال سویلیور . ومخابره آرزوسنی اکرم واسطه سیله حامده تبلیغ ایدییور . ایشته آدام یتشدیرمك ، ملت یتشدیرمك ایسته ین بر دهای عاشق .

(تعلیم ادبیات)ك انتشارینی متعاقب مطبوعاتمزك قوپاردیغی چیرکین ، حتی دیه جکم که ، شنیع بر قیامتده الك چوق خیرپالانان و سوولن عبدالحق حامد اولمش ، فیل دیشندن سرای صنعتنده پری الهام ایله تك و تنها قالمق ایسته ین شاعر اعظمی بو تعرضلر صیقمش وایکرمندیرمشدی . نامق کمالك بو بادره اورته سنده بردن بره ایشیدیلن قاهر سسی (حامد ، سنی مخاطب ایتمکه آدکدن بیوك کلمه بوله میورم) خطابیله باشلایان کوزل برالتفاتنامه یی عالمه اعلان ایدنجه هر کس صوصدی .

عبدالحق حامددن صوکره سامی پاشازاده سزائی بك ادیب اعظمك تلامیذ عرفانی میانه داخل اولیور . پك رقیق و مستثنی بر مزاج واسلوبه مالك اولان بو ادیب نجیب ، نامق کمالك پك زیاده پرستشکارلرندندر . شمدی یه قدر انتشار ایتمامش بر منقبه یی بو مناسبتله اتیان ایتمك ایسترم :

ادیب اعظمك اوروپا سیاحتندن اول سیاسی بر مسئله دن طولایی صبحی پاشا زاده آیت الله بکله آرالری فنا حالده آچلمشدی . آیت الله

بك سزائی بكك كنديسندن اون بش ياش بيوك بر برادرزاده‌سيدر. نامق كمالك اسلوبی ومزاجی قدر آتشين اولان غيظ وكينی آيت‌الله بكده قرار قيلمقله اكتفا ايتمز ، باباسی صبحی وبيوك باباسی سامی پاشالره قدر طاشوب كيدر . ماغوسه‌دن عودتی متعاقب وبر آرالق سلطان عبدالحميد ثانی اديب اعظمه پك چوق التفات ايتمشدی. فقط مستبدك التفاتی ماغوسه محبوسنك كوكلنده‌كی عشق حريتك آتشلرينی سوندورمدی ، بلكه آرتديردی .

كيمسه‌نك لطفنه اولما طالب ،
بدلی جوهر حريتدر .

تنبهنه دنياده الك چوق اطاعت ايتمش اولان آدام ينه بو بيتك قائلی اولان شاعردر. احسان ايله صيد اولنه‌ميان عنقای ادب حقنده تعذيب وافنا سياستی باشلايوردی . اولا اورته‌يه مرتب ، مصنع ، مزور بر دعوی چيقارديلر . كويا بر محفلده كمال بك ذات شاهانه‌دن بحث ايدركن كلمات غيرلائقه ايراد ايتمش . بو دعوانك مخبرلری ، شاهدلری واردی . وجدانلری صاتون آلنه‌ميانلر حقيقتی بيان ، برقاچ اقبالجو شاهدده استبدادك ميل ظالمنه عرض وجدان ايتدی. آيت‌الله بكك باباسی وكمال بكك اون اوچ ، اون درت سنه‌دن بری قلمزدهٔ طعن وتعييبی اولان صبحی پاشا اديب اعظمی محاكمه ايده‌جك محكمهٔ جنايتك رياستنده بولنيوردی . نامق كمال سامی پاشا خاندانيله اولان ماجرای مشهوردن طولايی محكمهٔ جنايتك احقاق حق ايده‌ميه‌جكنده شبهه ايتدی . سزائی بك اوزمان يكرمی ياشلرنده ، ادبياته واديب اعظمه عاشق بر كنج ايدی . همان هر كون حبسخانهٔ عموميه‌يه كيدر ، امام صنعتی طواف ايدرمش . بو زيارتلرك برنده نامق كماله بر مژده ويرر ،

— بوکون پدرمله بیوك برادرم سزك مسئله‌یی قونوشیورلردی . بابام قاردشمدن نتیجهٔ دعوانك نه شکل آله‌بیله‌جکنی صوردی . قاردشم دیدی‌که : ادعا ثابت اوله‌میور . کمال بك حقنده برائت ذمتدن بشقه حکم ویریله‌مز .

سزایی بکك کندینه مخصوص نجابت وصفوتله ویردیکی بومژده ادیب اعظمی بالطبع ممنون ایتمکله برابر ، ینه ترددینی بسبتون ازاله ایده‌مامشدی. وقتا که برائت قراری صادر اولدی ، هرشك وحیرتده زائل ، خایر ، زائل دکل ، تقدیر وشکرانه متحول اولدی. بوحادثه‌دن سکز ، طقوز سنه صوکره صبحی پاشانك ارتحالی اوزرینه برادری حلیم بکه نامق کمالك ردوسندن یازمش اولدیغی تعزیتنامه بر شهکار صمیمیتدر . حافظهٔ اخلاف شونی دائما تعظیم ایله قید ایتسون که بو برائت قراری سلطان عبدالحمید ثانینك صبحی پاشایه اولان توجهنی غیظه قلب وبوغیظده پاشانك ریاستدن عزلنی انتاج ایتدی. کثیرالعیال اولان صبحی پاشا پك چوق أمك ومصرفلرله طوپلادیغی مسکوکات عتیقه قولکسیونی (چونکه صبحی پاشا زماننك اوروپا وآمریقاجه‌ده معروف مسکوکات عتیقه علماسندن ایدی) صاته‌رق ، بونك بدلی پاشانك مدت نکبتنده نفس وعیالنه کفاف اوله‌بیلمشدر ..

نامق کمال اولاد فکریه‌سنی نصل سوردی ؟.. بوکا کندی کوکلندن دلیل ، یعنی اثرلرندن شواهد کتیره‌لم: اووقت منفیاً بولنمقده اولدیغی مدللی آطه‌سندن عبدالحق حامده یازدیغی تشرین اول ۱۲۹۴ تاریخلی اوزون برمکتوبك شوفقره‌سی کمالك مرأت آمالیدر .

« حامد ، نه‌دیرسك ؟.. عجبا جناب حق بوملته بنی برمطبعه‌جی ایدوبده
« برطرفده اکرمی ، برطرفده سنی ، اوکمده یکی یتشانلری کورر ، برپلان
« ویرمکه ، بربندك بعضی یرلرینی کمال عظمتله تصحیح ایتمکه موفق ایده‌جکمی ؟..

« هیهات !.. اوف !.. فنا حالده صیقلدم . طور براز آغلایه‌یم‌ده مکتوبك
« جوابنه آندن صوکره دوام ایده‌یم ... »

شو سطرلری ینه او مکتوبدن نقل ایدییورم :

« ... اردولرمزك انهزامی زماننده بری وجودم مزار ، روحم میت
« حالنه کیردی. سویله‌دیکم لقردیلر منکرینه ویریلن جوابلر قدر ضروریدر.
« او اثناده سویله‌دیکم ،

« آدمه هرفیض وطندن کلیر

« مصراعی نه بیوك حقیقتدر . اوزمانه قدر هرنه‌یه چالیشیرسه‌م شوق
« ایله چالیشیردم . شمدی وظیفه سائقه‌سیله چالیشیورم. کمالك ألندن همان
« دوشمك درجه‌سنده بولنان قلمی وطن‌یولنده شهید اولمش برعلمدارك
« باشی اوجنه دیکیله‌جك بایراق کبی خاك سفالتدن رفع ایده‌جك ایکی قرداشم
« وارکه اکرمله سنسك . محکمهٔ کبرای الهی پك عالی وحکم صحیح تاریخ پك
« اوزاق ایسه‌ده ایکیسنك حضورنده‌ده بندن صوکره مسئول اوله‌جق
« سزسکز . وطن بوکون ادبیاتدن کوردیکی فائده‌یی عسکرلکدن بشقه هیچ
« برشیدن کورمدی. شناسی آخرته کیتدی . بنی اوکزده کورییورسه‌کز
« غیرت ایدك، سزدن قان ایستییورم، چونکه پك‌قولای بذل ایده‌جککزی
« بیلیرم، برقاچ طمله مرکب ایستیورم . بکا فتور کلمش برزمانده ادبیاتمزی
« عرفان پاشالرك ، فلانلرك نظرنده رذیل ایتمیك . . . . »

ماغوسه‌زندانندن ردوس زندانده‌کی ابوالضیایه ۱۰ اغستوس ۱۲۹۱
تاریخنده یازیلان برمکتوبده دییورکه :

« قرداشم ،

« سن بوکونلرده قلم یرینه ییلان دیشیمی قوللانیورسك ؟.. نه‌در ؟..
« یازدیغك شیلر انسانه زهرقدر تأثیر ایدییور . ضرری یوق ! . . طالعمك
« اك بیوك برجهتی حقسز یره‌جزا کورمك، طبیعتمك اك سودیکم برخاصه‌سی
« دوست ستمنه ، ولونه‌قدر حقسز اولسه ، تحمل ایتمکدر . سکا قیریله‌جق
« کوکلبکا هیچ لازم دکل، جلاد ألنده پاره‌لانسین. بونکله برابر مکتوبکك
« برقاچ یری کوجمه کیتمدی دیسه‌م یالان سویلمش اولورم . بو تأثر ایله

« جوابه مکتوبکك تا نهایتندن باشلیورم : جدی بر مکتوبك امضاسنه
« (قرداشك) دیمدیکمه کوجنمشسك . آه قرداشم ! . . برحدت اوزوینه
« بوقدر انصافسزلغی اله آلمق لائقمیدر ؟ . .

« صانع قدرتك فکراً ، مسلکاً ، حمیةً بتمله توأم وبلکه یاپشیق
« یاراتدیغی بر قرداشمی بن نصل قرداشلقدن چیقاره بیلیرم . وهاب حریته
« تعلیم حکمتمی ایده جکم ؛ . مادروطنك ناموسنیمی لکه لیه جکم ؟ . . بنی
« اوقدر حدینی بیلمز ، بنی اوقدر وظیفه سنی دوشونمزمی ظن ایدییورسك ؟ . .
« آدمه کمال دیدیلرسه نقصاندن ، براز ادراکم وارسه نسیاندن بتون بتون
« عاری اولدیغمیمی ایستیورسك ؟ . . توفیق توفیق ! . . ألم ایرمزکه بوینکه
« صاریلایم . شومکتوبی یازارکن کوزلری کورمکدن بری ایده جك برحاله
« کتیرن یاشلری یوزیکه ، کوکسکه دوکیم ده بویله بی انصافانه برتکدیردن
« نه قدر متأثر اولدیغمی ، قرداشلغکك وجدانمده نه درجه قیمتدار بولندیغنی
« کوز یاشیله اولسون کوکسکه نقش ایده یم . . . »

ایشته نامق کمال بو سطرلرینك ایچنده در . فؤاد پاشالرك ، عالی پاشالرك ، سلطان عبدالعزیزلرك ، سلطان عبدالحمیدلرك جباه اقبال وغرورینه دیك دیك باقمقدن احتراز ایتمامش اولان نامق کمالك کوزلری بردوست شاکردینه انعطاف ایدنجه حرارت شفقتله یاشارمغه و آغلامغه باشلایور . دهاسی کبی قلبی ده بی نظیر آدام . بومستثنی خلقتی استاد اکرم بك عبدالحق حامد بکه اولان ۳۰ تموز ۱۳۰۰ تاریخلی برمکتوبنده شوطوغری سوزلرله مجملاً نه کوزل آکلادییور :

« . . . کمالدن ، سزایسدن بحث ایتمك بکا پك مؤلم کلیور . سزایی
« ینه کلیر ، ینه کوریلور ! . . لکن کمال ! . . زواللی کمال ! . . زمانمزده
« بردرلو قدری بیلنمدی . اوکمالك که حقیقةً سوابقده نظیری کلمامش
« اولدیغی کبی ، بوندن بویله ده کله جکی شبهه لیدر . بلکه ایلریده برکمال ادبیات
« دها کله بیلیر ، فقط بومجموعهٔ مکارم وعالیات کلیرمی ، بیلمم ؟ . . آه ؟ . .

« برکهر درمعرفت فقدان ایله قیمتلنیر

« نیچون برقاعده اولمش ؟ . . جمعیات انسانیه ده همان هیچ بروقتده تخالف

« ایتمامش اولان بوقاعدهٔ قدیمه‌یی ابطال انسانیتك الك برنجی وظیفه‌سی ایکن ،
« ایواه‌که ، الك زیاده تعرضدن سالم اولان ینه بوقاعده‌در ! .. »

استاد اکرمك بوسوزلری عبدالحق حامدك بومبایدن کوندردیکی
برمکتوبده‌کی فقره‌یه جوابدر . حامد دییورکه :

« باق ، ایشته سزایی کلمش . البته کوروشورسکز . یازدم‌که هندستان
« استانبوله اوزاق ایسه‌ده حامد سزایی‌یه یاقیندر . استانبول استانبول ..
« آه اوراسی یالکز کماله اوزاق ! . . شبهه وارمی‌که آدم کمالك حالنی
« دوشوندکجه یوره‌کی قانامامق ممکن دکلدر . اومجموعهٔ کمالاته نظیر نه‌کلمش .
« نه‌ده کلك محتملدر . بز نظیرندن کچدك . کندیسنی کوره‌میورز ، برحیف
« ایکن ماتمنی طوتیورز ! .. ملت عثمانیه‌یه ، جمعیت انسانیه‌یه نه‌قدر یازق‌سه
« اوخارقهٔ ربانیه‌یه‌ده اوقدر یازق ! . . بزنه قیمت بیلمز بر جمعیت ایمشزکه
« هیئتمزك استحصال نجاتنه ، تعیین درجاتنه الك اول همت ایدن فدائیٔ
« حریتك کوز کوره محو اولوب کیتدیکنه قائل اولیورز ! ..

« ایشیتدم‌که (سن‌ده اشعار ایدییورسك آ !) ینه غزته‌لردن برطاقم
« تجاوزات کورمش . عجبا بودفعه ینه احمد مدحتدن بشقه مدافعه ایدن
« اولمادیمی ؟.. فقط بأس یوق . کمال ، نظر حقیقتده تعریضدن مصون
« اولدیغی کبی ، مدافعه اولنمق احتیاجندن‌ده منزهدر . آنك بیوکلکی بویله
« نابجا تعرضلرله دوبالا اولور ... »

ینه عبدالحق حامدك (بوتی) ده شهبندرکن مدللیده متصرف نامق
کماله یازدیغی ۱۸ تشرین‌اول ۱۲۹۷ تاریخلی بر مکتوبده شوحرارتلی
سطرلر مندرجدر :

« . . . یارب !.. نه‌کونلرده‌یز . بونه‌قدر دائمی برحالت نزعدر ! ..
« کاشکی حقیقةً چیلدیرسه‌م‌ده هیچ بر شیئه عقلم ایرمسه ! . . آه سنکله
« نه‌زمان برلشوب‌ده دردلشه‌جکز ؟ .. یاخود نه‌زمان اودرده بردرمان
« بوله‌جغز ؟.. بن شو دوچار اولدیغمز مصیبتك تسلیتی اوله‌جق بر وجود
« تصور ایده‌بیلیورم : اوده آنجق سنسك . سن وار اول !.. سن وار

« اولدقجه بن كه‌برسه‌مده متسلی کیدرم . سن وار اول !. برلین معاهده‌سنی
« سنك استقبالك تصحیح ایدر . سنك وجودك عثمانلیلرك بقای نامیدر ،
« استقبالمزك روحیدر ، ای کمال ! . . »

ادیب اعظمه حرمتکار وپرستشکار اولان یالکز شاکردلری دکل ، سناً بیوك وموقع اجتماعیلری داها یوکسك اولانلرده اونك عظمتنی تقدیر وتوقیر ایدرلردی. اعاظم عرفان وادبمزی یاریم عصره قریب بر زماندن بری بالذات طانیان وهمان هپسنك توجه وصمیمیتنی احراز ایتمش اولان (انوار ذکا) صاحبی مصطفی رشید بك‌ه جودت پاشا کمال بکك نظم ونثرده‌کی بلاغتنی تقدیر ایده‌رك قدرت بیانه مفتون بولندیغنی سویلرمش. حادثات‌ده مصطفی رشید بکك شهادتنی مؤیددر. جودت پاشا کبی مقبل بر وزیرك نامق کمال بك کبی وادیٔ ادباره (متصرف) صورتنده آتلمش بر مغضوبِ پادشاهی‌یه اثرلرینی اهدا ایتمك صورتیله مستثنی بر حرمت کوسترمسی‌ده ادیب اعظمك زماننده‌کی درجهٔ موقّریتنی کوسترر .

منیف پاشاده نامق کمالك مفتونلرندندر . مخدومی محب نجیم جلال منیف بکدن ایشیتدم . پاشا دیرمش که :

— کمال بك اون آلتی یاشنده نه‌صورت وقوتله باشلادی‌سه وفاتنه قدرده هرکون براثرترقی وتکامل کوسترمك صورتیله واوقوتله دوام ایتدی.

ضیا پاشا (تخریب خرابات) ماجراسندن بر قاچ سنه صوکره (لازمسه) ردیفلی غزلی تنظیراً وجوده کتیردیکی غزلك مقطعنده ،

ضیا آسا کمال کامله پیرولك ایتسونلر
هنرمندان ایچون تقلیده براستاد لازمسه

دییور .

عبدالحق حامدك بوغزله اولان نظیره سنی ده بوراده عیناً اوقومق ایسترم. شاعر اعظم، عبدالحمید ثانی یه خطاباً دییورکه :

بوملکك خلقنی سویلت سکا فریاد لازمسه
او خلقك ملکنی سیرایت خراب آباد لازمسه
سکا بیداد دوران زماندن داد لازمسه
زمان داد ایتمسونمی سندن ای بیداد لازمسه
بوکونکی صاحبانیله حریم خاك موطندر
نکاه عبرته بر مجمع الاضداد لازمسه
کس استقبالدن امیدی هنکام حکومتده
نظام حال ایچون ماضیدن استمداد لازمسه
دوشرسك آل و اولادکله هیچستان نسیانه
علوشان دییوب اجدادکی تعداد لازمسه
سر معصوم خلقی دشمنه تسلیمه موجب یوق
که قتل عامه ارکانك یتر جلاد لازمسه
هپ اولاد وطنمی نامرادانه یتیم اولسون
سکا ای دادر خونریز، بر داماد لازمسه
ییقلسون یاپدیغك معموره بنیاد خرابیدر
اکر اعمار ملکه دست استبداد لازمسه
منجم قولنه حکمت نه درکه استناد ایتدك
خطایی صوکره دن ییلدیزلره اسناد لازمسه
نه لازم تابع منقاده بر ظالم رئیس اولمق
رئیس ظالمه بر تابع منقاد لازمسه
سرای اصحابی زندانده هپ زنجیره چکسونلر
اسارتدن وطن مجنونه آزاد لازمسه
زوالنده کمال اظهار ایدر خورشید حریت
منازلکاه نامتدن کچ استشهاد لازمسه
باق اول بالاروادباره مرقاة سقوطنده
حضیض سطوت اوزره نفسکی ارشاد لازمسه

ینه ای حامد ، اول علامهٔ شرقیه کافیدر
شو باب‌الفیض غریبده سکا استادلازمسه

نامق کمال بك (لازمسه) ردیفلی غزلنی مدللی منفاسنه کیدرکن انشاد ایتمشدی. عبدالحق حامد بك بو نظیره‌یی ینه او زمان پارسده سفارت کاتبی ایکن ابداع ایله استادینه واحباسنه ایصال ایتدی. بو غزلك پك چوق نظائری وارسه‌ده آنجق استاد اکرمك کندن،

براق یارب ، غریبان آهنه روز قیامتده
جهانی ایلمك بر لحظه‌ده برباد لازمسه

بیتیله عبدالحلیم ممدوحك نظیره‌سندن ،

اسارت فکره ایثار فرحریت ایلر هپ
همان تزییدظلم ایله بزی ارشاد لازمسه
سرم بر جزء فرد اولسون ، عظامم سنك ادناسی
بو ویرانخانهٔ حریتی آباد لازمسه

بیتلری بو دقیقه‌ده خاطرمه کله‌بیلدی .

ایشته نامق کمال بزم استادلرمزی، پیرلرمزی، مرشد و مربیلرمزی بو صورتله برر برر بولوب یتشدیردی . او نره‌ده بر شعلهٔ استعداد کورسه اورایه قوشار، ناموافق روزکارلردن وقایه ایده‌رك، سونوب کیتمامسنه چالیشیردی . آثار کمالی یالکز کتابلرده غزته و مجموعه قولکسیونلرنده آرامایکز. رجائی زاده اکرمدن فاروق نافذه‌قدر هپمز ادیب اعظمك کندی استعداد وقابلیتمزه کوره، بیوك ، کچوك برر اثری‌یز . بزی یارادان الله، یتشدیرن‌ده نامق کمالدر .

*
* *

شمدی نامق کمالی شخصاً طانیمش اولان معاصرلرینك اونی نصل تلقی ایتدکلرینی سویلیه‌یم :

تکرار ایدرم که او زمانی ادراك ایتمامش اولانلر بو جهتی اصلا بیله‌مزلر. وبلکه ایناتمازلر.

کمال بك مدللیده متصرف ایکن بن اون اوچ، اون درت یاشلرنده اوقومغه هوسکار بر چوجوقدم. مسقط رأسم اولان دیاربکرده هیچ بر کون کچمزدی که کرك بزم أومزده، کرك ایشقه أولرك برچوغنده نامق کمالك اسمی واثرلری برقاچ دفعه موضوع بحث اولماسون. او زمان استانبولده انتشار ایدن مجامع موقوته‌یه محضا ادیب اعظمك آثارینه تصادف اولنور امیدیله مشتری قید اولنورلردی. داها غریب، فقط صحیح برشی سویلیه‌یم:

دولتك رسمی سالنامه‌سی هرسنه پایتختدن کلدکجه، الك اول جزائر بحر سفید ولایتنه عائد صحیفه‌لر آچیلیر وبو صحیفه‌لرده مدللی سنجاغی بولنوردی. (مدللی سنجاغی، متصرف کمال بك، رتبه بالا، نشان ایکنجی عثمانی) یوزلر بشوش، کوزلر مفتخر، صانکه او متصرفلق منصبی، اورتبهٔ بالا، صانکه اونشان عثمانی بزمدی. أوت، اومنصب، اورتبه، اونشان بزم، هپ بزم، اوندن زیاده بزمدی. چونکه او بزمدی. اوسنه‌لرك برنده سالنامهٔ رسمی‌یی مطبعهٔ ابوالضیا باصلمشدی. (کمال بك) اسمنی مستثنی اوله‌رق ۲۴ پونطو ایله ترتیب ایتمشلر، بواسمدن بشقه، حتی صدراعظمککی‌ده داخل اولدیغی حالده، هیچ برفانینك نامی او سالنامه‌ده بیوك پونطولق حرفلرله دیزلمامشدی. ابوالضیانك بواتجه‌لکندن بزنه‌قدر ممنون اولدق!.. ونه‌قدر افتخار ایتدك!.. بزکه هنوز نامق کمالك رسمنی بیله کورمامشدك. ایشته ادیب اعظم معاصرلرینك وجداننده وایماننده بوصورتله یاشاردی.

وفاتی خبر آلدیغم کونك حالی بو صباحك وقایعندن داها قوتلی

وداها زنده خاطرمده‌در . چنبرلی طاشده مطبعهٔ عثمانیه‌نك جاده‌دن باقدیغی زمان صاغ طرفه دوشن کوشه‌سنده‌کی قرائتخانه‌یه بر معتاد غزته اوقومق ایچون بر صباح کیتمشدم . بیلمم هانکی اوغورسز غزته‌نك ایلك صحیفه‌سنده‌کی ستونلرك برنده کوزمه شو سطرلر ایلشدی .

« جناب حق عمر اجلال حضرت پادشاهی‌یی روز افزون بیورسون .
«ساقز متصرفی ادیب شهیر کمال بکك مبتلی اولدیغی ذات الرئه‌دن رهایاب اوله‌میوب
« ارتحال دار بقا ایتدیکی وارد اولان تلغرافنامه‌دن مع التأسف آکلاشلمشدر .
« رحمه الله تعالی . »

اولا کوزلرمه، صوکره غزته‌یه ایناننمادم. واو کونکی جریده‌لرك هپسنی اوراده بر بر باقدم. عینی هیجانسزلقله، عینی قیدسزلقله، وعینی صوغوقلقله درج ایدلمش عینی قره‌خبر. کندی کندیمه (خایر، بشقه کمال‌دە اوله‌بیلیر) دیدم . فقط دائما کوزلرمه وقولاقلرمه خوش ومونس کلن (ادیب شهیر) ترکیبی نه‌قدر ظالم وبی‌امان کسلمشدی . بوایکی کلمه‌ هر ترددمی، یعنی ترددلره صیغنمق ایستین امیدمی قهر ایتدی. همان أوه قوشدم . بابام (مرأت العبر) ی تألیف ایله مشغول ایدی . ومساعیسنی خللدار ایتمامك اوزره بشقه هیچ بر شیله او صره‌ده اشتغال ایتمیوردی . غزته‌لرله مجموعه‌لری بن منتظماً اوقور، شئونك مهملرینی خلاصةً سویلردم . وشاید عیناً کورمسی ایجاب ایدن برشی اولورسه اونسخه‌یی تدارك ایدر، کتیریردم. نامق کمالك وفاتنی بابامه سویلدم . بردن بره قلمی آته‌رق کوزلکلرینی چیقاردی . افراد عائله‌دن برینك وفاتی خبر ویرمش اولسه‌یدم، پدرم ینه‌ اوقدر درین برتأثر کوستردی. بم‌بیاض صقالنه طوغری کوزلرندن برقاچ طمله یاش یووارلاندی . (کمال بکمی ئولمش ؟. واه واه !..) دییوردی. یاشلی کوزلری الی الابد طولیه‌جق بر بوشلغه دیکلمش کبی،

برمدت طالدی . (واه واه واه !..) لر تکرار ایدوب طورییوردی .
بابام دیندار آدامدی . (انالله وانااليه راجعون) آیت کریمه‌سنی
اوقودقدن صوکره عیناً شو سوزی سویلدی :

— زاواللی کمال بك‌ده ئولدی ! . . ملت دیدی ، ملت دیدی ، ملت دیدی کیتدی .

بابام نامق کمال ایله اصلا کورشمامش، آره‌لرنده نه‌برسطر یازی ،
نه‌بر سلام تعاطی اولنمشدی . بونکله برابر نامق کمالك خبر وفاتیله
بابامك متوکل کوکلنده قوپان قیامت‌تأثرك سائق وسببی کیم ونه‌ایدی؟.
بونك جوابنی ویرمیه‌جکم . چونکه بعضاً جواب ، سؤالك ابهامنی
دکل، بلاغتنی ازاله ایدر .

او تشرین ثانی کوننك هواسی پك مغموم ، استانبولك آفاقی
کثیف بلوطلرله قاپالی ایدی . أوده اوطورمق ممکن اولمادی . آشنا
وتسلیت آرامق ایچون باب‌عالی جاده‌سنه‌ایندم. عصر کتبخانه‌سنده صاحبی
کرقور فائق‌افندی اوکونکی‌هوا و اوکونکی اشخاص واشیاکبی مغموم
ایدی. برقاچ دقیقه صوکره عبدالحلیم ممدوح پرتهییج کلدی. وایلك
سوزی (کرقور، بو دکانك ایچنه، طیشنه نیچون سیاهلر آصمادك؟..)
اولدی . اومستهزی، اومتمسخر ممدوح اوکون نه‌قدر دکشمشدی!.
آغلایور وآغلایوردی . حادثه‌یی بابامك نه‌صورتله‌تلقی ایتمش اولدیغنی بندن
صوردی . کوردیکمی ایشیتدیکمی سویلدم . (اوخ!.. ملت دیدی،
ملت دیدی، ملت دیدی، کیتدی . نه‌کوزل، نه‌طوغری برمصراع!..
سعید پاشا بونی سویلرکن بلکه موزون اولدیغنه دقت بیله ایتمامش .
یازه‌جغم مرثیه‌یه بو مصراعی‌ده علاوه ایده‌جکم .) دیدی. فی‌الحقیقه
بابام بوسوزی بلااختیار سویلمش ، موزون اولدیغنك فرقنه واردیغنی

افهام ایتمامشدی . ممدوح قرق سکز ساعت ظرفنده انشاد ایتمش اولدیغی اللی ، آلتمش بیتلی بر مرثیه‌یی بزه اوقودی . مرثیه مختلف وزنلرله ترتیب اولنمش ، بابامك ندای تلهفی‌ده بر مصراع شکلنده تضمین ایدلمشدی . برقاچ سنه محافظه ایتدیکم اونشیده‌یی ، چوق تأسف ایدرم که ، غائب ایتدم . نه قدر کوزل وحسی بر اثردی !.. خاطرمده قالان برقاچ بیتی شونلردر :

سیاه طوغدی کونش خاور وطنده بوکون
خیالمزده‌کی آتی‌یه دوندی یأس ایله حال
وطن حدیقه‌سنك باغبان معرفتی
ویا اوجای فلاکتده‌کی یکانه نهال
اولنجه ساقنه برصرصر سموم وزان ،
ترابه طوغری ییقلدی ، توکندی تاب ومجال .
اول فردکه عمرنده حمیت دیدی ، کیتدی
(ملت دیدی ، ملت دیدی ، ملت دیدی کیتدی !

ینه او مرثیه‌دن :

ای قبر ، ایا باب حصین ابدیت ،
آغوشکه ایتدك قوجه بردهری امانت ...
قوینوکده یاتان حضرت مظلومه طوقونما .
بایقوش أوتر اول بلبلك ایواه باشنده !..
ای مرغ فلاکت ، سن اومغمومه طوقونما .

سلطان حمید مشیر سلیمان پاشایی ظلم وقهر ایله بغداده تغریب ایتدیکی زمان ، شاعر دلی حکمت بك ، پاشایه منظوم بر مکتوب کوندرمشدی .

دوشون برکره : مظلوم اولماسه‌ك ای محنت یکسر ،
عراقه آلدیرمه‌یدی سنی اولاد پیغمبر ؟ . .
وطن خشنود سندن حاضر اول بزم مکافاته .

مصراعلری اومکتوبدندر . عبدالحلیم ممدوح (وطن خشنود الخ ...) مصراعنی‌ده نامق کماله اولان مرثیه‌سنده تضمیناً ایراد ایدیور. بوندن وجوده کتیردیکی الواح شیوندن ایکیسی ایشته :

قیودظلمی چاك ایتمك ایچون زنجیربنداولدك ،
فقط هرظالمك بوینونده مدهش برکمنداولدك ،
حقیقت صاحبندن وارسه شایان پسنداولدك ،
(وطن خشنود سندن حاضر اول بزم مکافاته)

قوپاردم موتکی طویدقده برفریادحریت ،
عمان اطرافه باقدم ، ایرمدی امدادحریت .
یتیم اولدی بوملك ای اشرف اولادحریت ،
وطن خشنود سندن حاضر اول بزم مکافاته .

ممدوحدن صوکره عصر کتبخانه‌سنه علی کمال ایله سلیمان پاشا زاده سامی کلدیلر . ایکیسنده‌ده عین تأثر ، عین هیجان ، عین ماتم. سامی، مکتب ملکیه‌یه کیرمك ایچون بغداددن استانبوله کلیرکن، مدللیده برکیجه یارم ساعت قدر نامق کمالی کورمش. باباسنك حالنی یادایده‌رك، برابر آغلامشلر. بوماجرانی زاواللی سامی‌ینه آغلایه‌رق آکلادییوردی. علی کمال‌ده، سامی‌ده اوزمان مکتب ملکیه‌نك صوك صنفنده ایدیلر. طلبه‌یی آیاقلاندیروب ادیب اعظمك جنازه‌سنی استانبوله نقل ایتدیرمك ایچون مجتمعاً ییلدیزسراینه کیتمکی مذاکره ایدییورلردی. بوتصوری حیزحصوله ایصال امیدیله مکتبلرینه کیتدیلر. مکتب ملکیه اوزمان شو دقیقه‌ده محل حسبحالمز اولان بوبنا داخلنده ایدی . برآز صوکره خبرآلدق که ابوالضیا توفیق بك طرفندن وقوعبولان مراجعت اوزرینه جنازه‌نك بولایرده شهزاده سلیمان پاشانك قبری قربنه دفن اولنمسنه اراده چیقمش. کلیبولیده متصرف ایکن ادیب اعظم بروصیت شکلنده بولایرده دفن اولنمسنی تا اووقت تلمیذ ومحبنه سویلمش اولدیغی ایچون .

ملتك او قبره يازيله‌جق بو كونكی سرنوشت سياهنی خوابيدهٔ معظمی قرق سنه‌اول تنظيم ايتمش ،

سن اوندن جوربكه اى دلشكن محزون . بن محزون .
فلك كولسون ، سه‌ونسون ايشته سن محزون ، بن محزون
ئولورسه‌م كورمه‌دن ملتده اميدايتديكم فيضى ،
يازلسون سنك قبرمده وطن محزون ، بن محزون .

ديمشدی .

علی اكرمك (ظلال الهام) نده برنبرالهـام كبی پارلايان مرثيهٔ مؤثره‌سندن بوراده بحث ايتمكه نفسمده جرأت، يعنی صلاحيت بولا-ميورم. ضياعنه هركسك آغلاديغی برآدامه كندی اوغلی هركسدن زياده وهركسدن كوزل آغلار . بونجيب شاعرده اويله آغلادی . فقط بن بوراده بشـقه برهجرانك ماتمندن بحث ايده‌جكم: ارزنجانده دردنجی اردونك او وقت وضيع بركاتبی ويا كتبه‌سـندن بری اولان ارضروملی ناظم ، هيچ يوزينی كورمديكی وغياباً بيله طانشماديغی اديب اعظمك وفاتنی خبرآلديغی كون ، اوطه‌سـنك جدارتوقيرنده‌كی تصويركماله شويولده فرياد ايتديرر :

بزم ايچون كورونورمی جمال حريت ؟..
دوشونديكم بو ايدی حال احتضارمده .
اكرچه ساكت موتم ، فقط بوملت ايچون
صباح حشره قدر آغلارم مزارمده .

علی اميری افندی‌ده شوكوزل تاريخی يازمشدی :

نور ايدی لاهوته اولدی منقلب روح كمال
١٣٠٦

ازمیرلی شفیق بکك تاریخیده شودر :

سوندی مهرادب قراردی جهات
۱۳۰۶

*
* *

نامق کمال نه‌یاپدی ؟..

ایشته آصل مهم اولان بودر . نه‌یاپدیغنی برجمله ایله اجمال ایتمك ایسترسه‌ك دیرزکه :

وطننده عنعنه‌نك، خرافاتك، خسیس وپیس منافع واحتراصاتك طوغوردیغی ویاشاتدیغی براستبداد اداره‌یه ایلك عصیان ایدن ، امتك ادراکی اوکنه چکلمش پرده‌یی ایلك قوپاروب پارچه‌لایان ، ملتنك دست وپاینه دست‌اعصار ایله باغلانمش زنجیری قیرمغه ایلك تشبثده بولنان ، حاصلی قویون سوروسنك فوقنده برر موقع اشرفیتلری اولدیغنی افرادقومنه ایلك خبرویرن ترك ، نامق کمالدر .

بیزانسك خودکاملغیله استانبولك قیدسزلغی نامق‌کمالك قلبنده ایقاظ نفرت‌ایدرکن ، اوهنوز اوتوزیاشنه بیله گیرمامشدی .

کوروب احکام عصری منحرف صدق وسلامتدن
چکلدم عزت واقبال ایله باب حکومتدن

دیدی . واوروپایه چکلدی . باب حکومتك برگرداب سقوط اولدیغنه‌او،دیوانی قولتوغنده،صوفیه‌دن پایتخته کلیرکمز، حکم یتمش ، داها او وقت برغزلنده ،

تباعد مرکزدولتدن ایلر شهرتی مزداد
اوزاقلاشدقجه پرتو بولور مهرمنوردن

دیمشدی . او بیودنجه بو مهر منوّر نچولدی . ونهایت ، منظره‌سنده بیله علویت ومهابت اولمایان بریانار طاغ کبی قالدی .

هرکس خلقه خدمتدن روکردان ، هرکس ظلمه‌یه معین اولمق ایچون فوج فوج شتاب ایدرکن نامق کمال ،

اوصانماز کندینی انسان بیلنلر خلقه خدمتدن
مروتمنداولان مظلومه آل چکمز اعانتدن
معینی ظالمك دنیاده ارباب دنائتدر
کوپکدر ذوق آلان صیادبی‌انصافه خدمتدن

دییور ، منفادن محبسه ، محبسدن منفایه قوشیوردی .

اوخ !.. بزده هیچ کیمسه نامق کمال قدر اذواقکریز ، هیچ کیمسه نامق کمال قدر بلاپرست اوله‌مامشدر . ذوقدن قاچارکن ،

کیمی وجدانه طوقوندی ، کیمی جسم وجانه
ذوق نامیله نه‌یاپدمسه پشیمان اولدم

دیر ، بلایه طوغری قوشارکن ،

فلك هر.درلو اسباب جفاسن طوپلاسون کلسون
دونرسه‌م قحبه‌یم ملت یولنده برعزیمتدن

عهد وپیمانیله قضایه میدان اوقوردی .

آرادیغی، آرایوب‌ده بوله‌مادیغی وبوله‌مادیغی ایچون بیقرار اولدیغی شی نه‌ایدی ؟ .. کندی سویلیور :

سرتسر کزدم مقامات‌معادومبدئی
جلوه‌کاه‌شاهدمقصود حالابی نشان

(شاهد مقصود) دیدیکی معشوقه ، حریتدر . نامق کمال بتون

مدت حیاتنده حریته ، بیوك تاریخلره صاحب اقوام جهان ایچنده یالکز ترکلره وفاسز اولان بوجفاکار معشوقه‌یه عاشق قالدی . کوزل منظره‌لرده ، کوزل چهره‌لرده آرادیغی و کوردیکی هپ اونك ، او وفاسز معشوقه‌نك سیماسی ایدی . بوشیدای حریته دیدیلر که :

— او سودادن واز کچ . یانارسك . سنی بوغارلر ، سنی آچ براقیرلر .

بو نصیحت او عاشقی برقات داها چلدیرتدی ،

نه‌غم پرآتش هول اولسه‌ده غوغای حریت
قاچارمی مرد اولان برجان ایچون میدان غیرتدن
کمند جانکدازی اژدر قهر اولسه جلادك
مرجحدر ینه بیك کره زنجیر اسارتدن
آکاسون مسلکمده چکدیکم جور و مشقتلر
که ادنی ذوقی اغلادر وزارتدن ، صدارتدن
وطن بربی‌وفانازنده‌طنازه دونمش کیم
آییرماز صادقان عشقنی آلام غربتدن
مبرایم رجا و خوفدن ، عندمده عالیدر
وظیفه‌م منفعتدن ، حقم اغراض حکومتدن

دییور . نصیحتك بوله کتیرمدیکی عاشقك اوکنه بوسفر قلیجیله ، اردوسیله چیقان استبداددر ، دنیاده‌کی استبدادلرك اك بیدادی ، بزه مسلط استبداد . شاعر هجومه مدافعه ایله مقابله ایتمکه تنزل ایتمیور ، شدتله هجوم ایدییور ، ودییور که :

جوانمردان ملتله حذر غوغادن ای بیداد ،
أریر شمشیر ظلمك آتش خون حمیتدن .
نه ممکن ظلم ایله ، بیداد ایله امحای حریت
چالش ادراکی قالدیر مقتدرسه‌ك آدمیتدن .

استبداد یکرمی بش سنه ظرفنده یالکز بر کره نامق کمالك نصیحتیله عامل اولمش، فی الحقیقه ادراکی آدمیت عثمانیه‌دن قالدیرمغه چالشمشدی. غزته ستونلرندن، مکتب کتابلرینه، خواجه حیرت افندینك اشعارندن قرأن عظیم الشانه قدر تسلط ایدن برسانسور اوزون سنه‌لر ادراکه مسلط اولدی. ادیب اعظم، جبر و تضییقك هیچ بر تأثیری اوله‌میه‌جغنه قانع،

کوکلده جوهر الماسه بکزر جوهر غیرت
أزلمز شدت تضییقدن، تأثیر ثقلتدن

دییور. هر ایده آلیست کبی نامق کمال ده کندی خیالنه آلدانانلردندر. جوهر الماسك کوکلده هیچ بر صورتله أزلمیه‌جکنه امین اولدقدن وأزلمیه‌جکنی کندی امنیتیله خلقه تأمین ایتدکدن صوکره، شاهد مقصودك خیالی قارشیسنه چیقیور. بو، ۹۳ فجر کاذبی، ۹۳ رؤیاسیدر. زواللی شاعر اسارتدن قورتولدی. پری حریتله صاریلیور، اوپوشیور، آغلاشیورلر. دردلشدیکی صیره‌ده دییورکه:

نه افسونکار ایمشسن آه ای دیدار حریت
اسیر عشقك اولدق کرچه قورتولدق اسارتدن
سنکدر شمدی جذب قلبه قدرت، سترحسن ایتمه
جمالك تاابد دور اولمسون انظارامتدن
نه یارجان ایمشسن آه ای امید استقبال
جهانی سنسك آزاد ایدن هر یأس و محنتدن
سنکدر دوردولت حکمکی دنیایه انفاذ ایت
خدا اقبالکی حفظ ایلسون هر درلو آفتدن

آه ظالم حقیقت!.. او جانفریب خیالی همان تبعید ایدییور.

حریتپرست شاعر کوربیور که ینه اسیر وحالا اسیردر . مخاطبنی کندی‌ده بیلمدیکی حالده ،

کلاب ظلمه قالدی کزدیکك نازنده صحرالر
اویان ای یاره‌لی شیرژیان بو خواب غفلتدن

نیازینی ، دودست دعایه بکزه‌ین ، بو ایکی مصراع ایله اعلان ایدییور . بودعا مستجاب اولدی . ویاره‌لی آرسلان خواب غفلتدن اویاندی ؛ فقط ساقیز آطه‌سنك غربت آباد بر کوشه‌سنده مؤبداً اویقویه وارمق وبولایرده مؤبداً اویومق ایچون ....

*
* *

نامق کماله دوستلری وفاسزلق ایتدیلر : نه پرنس مصطفی فاضل پاشا ، نه شهزاده مراد افندی عهد و پیمانه صادق قالدی . وطنجدا شاعر اوروپاده‌کی آچلغی وطننك زهر قهریله مبادله ایتمکده مضطر قالمشدی . لوندره‌ده نشر اولنان (حریت) دن داها کوزل برجریده ایله ، (عبرت) غزته‌سیله استانبولده هرکون بر بشقه کونش طوغورییوردی . بو کونشی سوندورمك ایچون کمالی متصرفلقله کلیبولی سنجاغنه تبعید ایتدیلر . کونش ینه سونمامکده اصرار ایدییوردی . (عبرت)ده (ب . م)امضالی مقاله‌لر نامق کمالك کلیبولیدن کوندردیکی یازیلردر . عزلمی ایدلدی ؟.. یوقسه کندیسیمی ترك مأموریت ایتدی ؟ بیلمیورم . کلیبولیده پك آزقالدی . وینه استانبوله کلدی . (عبرت)ی حکومت الغا ایتمش ، نامق کمالك الٔنده یالکز صحنه قالمشدی . کونك برنده اونی توقیف وسلطان عبدالعزیزك طغراسنه پك‌ده شرف ویرمین برفرمان ایله قبریس آطه‌سنه تبعید ایتدیلر . اوفرمان ایشته بو وثیقهٔ

ظلمدر . همده صورتی دکل آصلی . عیناً اوقویه‌جغم . سطرلری آراسنده مفاخر ملیه‌مزك الك بیوكلرندن برینی هدف تحقیر اتخاذ ایتمش كلمات وتعبیرات وارسه‌ده تاریخی تغییر ایتمه‌مك حق وقدرتم داخلنده دكلدر . مظلوم مغفورك روحندن نیاز غفران ایده‌رك ، ایشته اوقویورم :

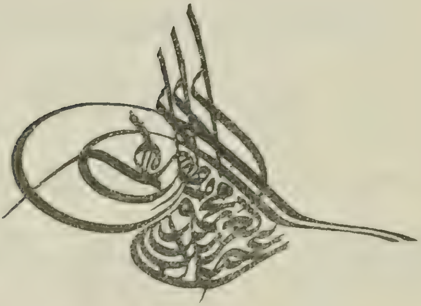

دستور مكرم مشیر مفخم نظام العالم مدبر امور الجمهور بالفكر الثاقب متمم مهام الانام بالرأی الصائب ممهد بنیان الدولة والاقبال مشید اركان السعادة والاجلال المحفوف بصنوف عواطف الملك الاعلی عساكر نظامیهٔ شاهانه‌م مشیرانندن ضبطیه مشیری اولوب برنجی رتبه مجیدی وایكنجی رتبه عثمانی نشان ذیشانلرینی حائز وحامل اولان

وزیرم عزت پاشا دام الله تعالی اجلاله وامیر الامراء الکرام
کبیر الکبراء الفخام ذو القدر والاحترام صاحب العز والاحتشام
المختص بمزید عنایت الملك الاعلی روم ایلی بکلر بکیلکی
پایه‌لولرندن قبریس جزیره‌سی متصرفی و مجیدی نشان ذیشانك
ایکنجی رتبه‌سنك حائز و حاملی ویسی پاشا دامت معالیه
وقدوة النواب المتشرعین ماغوسه نائبی مولانا زید علمه
توقیع رفیع همایونم واصل اولیجق معلوم اوله که عبرت
غزته‌سنك محرری کمال بکك بعض نشریات مضره‌یه ابتداری
جهتیله تأدیب و تربیه‌سی لازم کلمش اولدیغندن کندوسنك
لاجل التأدیب ماغوسه قلعه‌سنده قلعه بند اولمق اوزره
قبریسه طرد و نفیی خصوصنه امر و اراده علیه‌م متعلق اولمش
اولمغین سنکه ضبطیه مشیری مشار الیه‌سن موما الیهی مأمور
مخصوصه ترفیقاً قلعه بند اولمق اوزره همان قبریس جزیره‌سنه
نفی و ارساله صرف رویت ایلیه‌سن وسز که متصرف مشار و نائب
موما الیهما سز وصولنده مرقومی قلعه بندلك جزاسی حقنده
اولان اصوله طبقاً قلعه بند اوله‌رق مکث واقامت ومحل

آخره حرکتنه ارائهٔ رخصت اولنمیوب هر حالده فراردن محافظه‌سنه بغایت اعتنا ودقت وبلافرمان اطلاقندن مجانبت ووصولنی درسعادته تحریر واشعاره مبادرت ایلیه‌سز تحریراً فی الیوم الحادی عشر من شهر صفر الخیر لسنة تسعین ومأتین والف

بو امرعالیده مخاطب اولان مشیر پاشا ، متصرف پاشا ، اسمسز نائب افندی حکم فرمانی نه قدر شدت ممکن ایسه او قدریله انفاذ ایتمکه صانکه یمین ایتمشلردی . مزارلری بیله قورقوده‌جق قدر موحش ومدهش ماغوسه زندانده نامق کمالی ـ کندی تعبیرنجه ـ ییلانلره ، چیانلره رفیق اغتراب ایتدیلر . وتام اوتوز سکز آی ایکلتدیلر . بوظلملر ، نیچون روا کورویلیوردی ؟.. چونکه عبرت محرری مرقوم کمال بك (وطن ، یاخود سلستره) آدلی بر اویون کتابی یازمش وبوکتابده (دشمن جبخانه‌سنك اوستنه چیقارده آتشلرم) سوزیله ترکك جلادتنی انطاق ایتمشدی .

یحیی کمالك حقمده بیلمم نه‌مناسبتله (بذل ایتدیکی صفتلرده بعضاً مبالغه ایتمین سلیمان نظیف) دیدیکنی ینه‌بیلمم هانکی کتابده کورمشدم. بوسوزده مبالغه بولونمادیغنی ادعا ایتمامکله برابر ، بسبتون تکذیب ایتمیه‌جك ،

آلدانما که شاعر سوزی البته‌یالاندر .

دیمیه‌جکم . بوشاعر دوستم بنی أیی ، فقط ناتمام طانیمش . أوت ، حسلرمده‌دائماً مبالغه‌ایدرم. فقط یالکز محبتمه وسودکرمه عائد حسلرمده.

چونکه سومکه احتیاجم وار. چونکه بو خودکام ، بو سفیل طوپراغك اوستنده بکا حیوانلغمی الك آزوانسانلغمی الك چوق احساس ایدن شی محبت وعشقدر . فنالغه نفرتده ایسه هیچ مبالغه ایتمم . ئولدیره مدیکم غیظی ممکن اولدیغی قدر کچولتمك عادتمدر . ایشته افندیلر ، بن شمدی اصلا مبالغه ایتمدیکمه امین اوله رق اعلان ایدرم که ، سلطان عبدالعزیزك طغراسندن غرّا صفتنی نزع ایدن بو فرمانی یالکز اصدار ایدن وایتدیرنلره دکل ، تسوید وتبییض ایتمش اولانلره .. اوخ !.. بوده آزدر ، بو فرمانك کاغدینی باب عالینك قرطاسیه متعهدینه صاتمش اولان تاجره ، حتی وحتی بو کاغدی اعمال ایدن فابریقه نك الك کچوك عمله سنه قدر تشمیل غیظ وکین ایدییورم . سببنی ایضاح ایدرسه م یحیی کمالك انصافی بیله بکا حق ویرر :

نامق کمالی ماغوسه ده (قلعه بند) وصف مستعاریله زندان بند ایدن بو فرمانك تاریخ اصدارندن اوتوز بش سنه اول ، صدراعظم بیوك رشید پاشا کندی الیله برخط همایون یازمش ، (بوراده خط ایله یازی کلمه لرینك ظاهرده هم معنی اولدقلرینی اونوتمیورم) ، اوت ، اوتوز بش سنه اول صدراعظم بیوك رشید پاشا کندی الیله برخط همایون یازمش وکله سنی قولتوغنه آله رق ، کلخانه ده بالذات اوقومشدی . بو خط همایون بعدما هیچ بر کیمسه نك بلا سبب قانونی توقیف اولنمیه جغنی وهیچ بر کیمسه نك بر محکمه دن حکم لاحق اولمقسزین حبس ونفی وتبعید ایدلمیه جکنی اعلان ایدییوردی . بو خط همایونك محافظهٔ احکامنه مادام الحیات صادق قاله جغنه سلطان عبدالمجید اولا کندی نامنه وبو خط همایونك احکامنی اخلال ایده جك اخلافنه لعنت ایتدیکنی تصریح ایتمکله ده کندیسندن صوکره کله جکلر نامنه یمین

ایتمشدی . تنظیمات فرماننك صدورندن صکره ایلك حکمسز وحقسز دوچار تعرض اولان نامق کمال ایله درت ارقادشسیدر . بك چوق کیمسه‌نك معلومی اولمیان برحقیقت تاریخیه‌یی بوراده ذکر ایده‌یم . وقعه‌یه شاهد اولانلردن بریسندن ایشتمش اولان برذات بکا حکایه ایتمشدی :

عالی پاشانك صوك صدارتنده وکیجه‌نك برنده سلطان عبدالعزیزك بر یاوری براراده تبلیغ ایدر ، نامق پاشا زاده سرقرنا فریق جمیل پاشانك همان رتبه‌سی رفع ایله برقلعه‌یه نفی اولنمسنی پادشاه امرایدییور. عالی پاشا بیکده کی یالیسنك طاغ طرفنده‌کی کوشکنده بعض یارانیله دمکذار اولمقده ایمش . درحال که‌یمش وسرایه کیتمش . مسافرلری پاشانك عودتنه‌قدر بکلمشلر. صدراعظم سرایدن بشوش وشاد عودت ایدر. مکر بوامری اعطایه پادشاهك صلاحیتی واجرایه صدراعظمك مجبوریتی اوله‌میه‌جغنه سلطان عبدالعزیزی اقناع ایتمش. آصل کوزللك وعالی پاشانك شایان مؤاخذه بعض حرکات سیاسیه‌سیله برابر، بوخصوصده‌کی بیوکلکی وقعه‌یی اوکیجه محرملرینه آکلاتدقدن صکره (بوقپو بر کره آچیلیرسه بو مملکتده بیوك ، کچوك هیچ کیمسه‌یه راحت وامنیت قالماز) دیمش اولمسنده‌در .

عالی پاشانك وفاتندن صوکره ایکی سنه‌دن داها آز بر زمانده جانشینی اولان دردنجی خلفی ساقزلی اسعد پاشا ، بیوك رشید پاشانك جانسپارانه وضع ایله عالی پاشانك متعصبانه محافظه ایتدیکی قاعدهٔ عدلی ، ینه اسعد پاشانك خاطره‌سی نامنه تأسف اولنور که، خلل وتعرضدن وقایه ایده‌مدی . ونامق کمال ایله ارقادشلری بو بدبخت صدراعظمك زماننده ماغوسه زندانلرینه آتلدی .

اسعد پاشا حد ذاتنده پك أبی و اعمار ملك ایله عرفانه خدم بر وزیر ایمش. کاشکی فنا اولسه‌یدی، کاشکی ألنده قازمه، وطنك خرابه‌لرینه برچوق ویرانه‌ده کندی علاوه ایتسه‌یدی‌ده بیوك رشید پاشانك اثرینی هدم ایدنلره متملق اولماسه‌یدی.

عالی پاشانك خلفی و مدحت پاشانك سلفی اولان محمود ندیم پاشاده حکمسز ولزومسز بعض نفی وتغریبلرده ظلمه هم آلت، هم سائق اولمشدی. فقط محمود ندیمی بر دولت آدامی دکل، بر مستولی وزوربا تلقی ایدرلر. یعنی باطل کبی، مقیس علیه عدایدلمکه لائق دکلدر.

نامق کمالك اوغرادیغی مقهوریت، بیلیرمیسکز، نه نتیجه تولید ایتدی؟.. آرتق سرایك استبدادینی توقیف وحتی تعدیل ایده‌جك هیچ بر دیزکین قالمامشدی. اوروپادن قاهر شرائطله استقراض اولنان آلتونلر های‌وهوی اذواق ایچنده أریبوب کیدییور، وطنه و ملته یالکز فائضلرك تحملکشن یوکی یادکار وخاطره قالیوردی. صدراعظم، روس سفیری ایغناتیه‌فك مسکین بر مهرداری اولمشدی. ۹۳ سفری بو اوغورسز سفیرك الطاف عبدالعزیزخانی‌یه تحفهٔ شکرایندر.

اوّللری برمدت فرمان ایله اجرای مظالم ایدیلیوردی. صوکره‌لری یالکز بر امر، داخلیه ناظرینك، ضبطیه ناظرینك، پولیس مدیرینك برکاغدی، برازداها کچنجه بر پولیس قومیسرینك، بر ضبطیه چاوشنك برکیفی معصوم براوجاغی سوندورمکه، مظلوم بر عائله‌یی محو ایتمکه کفایت ایتدی. اسعد پاشا صلابت کوسترسه‌یدی سلطان عبدالعزیز بسبتون چیلدیرمیه‌جق، سلطان عبدالعزیز بسبتون چیلدیرمسه‌یدی، سلطان عبدالحمید حق وعدله قارشی اوقدر طغیان ایده‌میه‌جك، سلطان عبدالحمید اوقدر

طغیان ایتمسه‌یدی ، طاغدن کلن اشقیا التی یوزسنه‌لك حکومته مسلط اوله‌جق ، طاغدن کلن اشقیا آلتی یوزسنه‌لك حکومته تسلط ایتمسه‌یدی ، بو آلتی یوز ییللق دولت آلتی سنه‌ده کن فیکون اولوب کیتمیه‌جکدی . هر حادثه ، کندندن اولکی سببك نتیجه‌سی اولدیغی کبی ، صوکره‌کی نتیجه‌نك ده سببی‌در . بزده ظلم و انقراض بر برینی تولید و ادامه ایتمك ایچون نه لازم و نه ممکن ایسه قصور ایتمدیلر .

یحیی کمال ، شاعریتکی بر دقیقه‌لق سکات ایله انصافکه اعتراف ایتدیر ، سلیمان نظیف بوراده ذره قدر مبالغه ایدییورمی ؟ ...

(ماغوسه) کبی یك آز آدامك معروفی اولان بر قلعه‌نك نامق کماله نصل منفا و زندان انتخاب ایدلمش اولدیغنی سویلیه‌لم : بوندن اولکی استبدادك کندینه مخصوص بر جغرافیاسی واردی . ولایتلرك نه حدودلرینی بیلیر ، نه مرکزلرینك حال و شاننی . (صنعا) منفا اولماسه‌یدی ، (یمن) ی بر قصبه‌نك دکل ، ولایت مرکزی بر شهرك آدی ظن ایدردی . استبداد جغرافیاسنك مضبوطاتنه و علماسنه نظراً (فزان) سنجاغی بشکطاش محله‌سیله همحدوددر . دیکر سنجاقلرله قلعه‌لر آب و هواسنك درجهٔ وخامتنه کوره تصنیف اولنور . بو جغرافیاده اسکدارك ، مرمره آطه‌لرینك ، ایزمیت سنجاغنك آدلری یوقدر . چونکه بویرلره منفی کوندرلمز . ماغوسه‌دن بشقه بر مثال‌ده بن ایراد ایده‌یم :

شاعر سیرتی بر آرالق استانبولدن اوزاقلاشدیرمق ایستدیلر . کوندریله‌جك یرك امر انتخابنی بکا حواله ایتسه‌لردی ، (مادام که پایتختدن تباعدی فرمان همایون حکمت مقرون پادشاهی مقتضاسیدر . سیرت مدللی‌یه ، ساقزه ، ردوسه و یا بویله بر یره کوندرلسون . الهاملرینی

بیوك آطه‌ده تمیه ایدن شاعر برازده جزائر بحرسفیدده تمیهٔ هجران ایتسون .

بکا ویر بن چکه‌یم دردکی ممکن‌سه اگر

طرزنده درد طوپلامق ایستین بو تجربه‌سز شاعر حساس برازده دردن شکایت ایتسون.) دیردم. سیزتی نره‌یه کوندردیلر، بیلیرمیسکز؟.. (حضنمنصور) ه . بن چوجوقکن حضنمنصوری کورمش ، زوجی قائممقام اولان خاله‌مده برهفته مسافر قالمشدم. سیزت کبی استانبوللی بر جنتلمنه دکل ، دیاربکرلی بر صوفته‌یه بیله منفا تحری اولنورکن حضنمنصور بنم شاشقین خاطرمه کلمزدی .

افندیلر ، ظلمه دائما نفرت، ظالم اولمقدن دائما اجتناب ایدیکز. فقط مظلومیتله ظالمیتدن برینی بهمه‌حال قبول ایتمکه قدر کزلك سزی اجبار ایتدیکی دقیقه‌لر اولورسه، مختارکز مظلومیت اولماسون. اوت، ظالم اولمکزده مظلوم قالمایکز. سزده ظالم اولورسه‌کز، قارشیکزده‌کی ظلمك برسرحدی ، برمقاومی ، برمهاجمی وجوده کلیر. واوآرتق سزك اوستکزدن طاشه‌رق، بشقه‌مظلوملر آرامغه وبشقه مظلوملری بوغمغه قوشماز. افلاطونی، تولستویی کندی خیالخانه‌لرنده صاییقلامغه ترك ایده‌رك ، فنالغه فنالقدن بشقه برشیله مقابله ایتمیکز. وبیلکز که سزك مظلومیتکز ، سزك توکل و تحملکز قارشیکزده‌کی ظلمك غداسیدر . سز مظلوم قالمق ایستدکجه اوظلم بسله‌نیر. وسمیریر. سزه قلیجله هجوم‌ایدنه تفنکله، تفنکله صالدیرانه میترالیوزله مقابله‌ایدیکز. باقکز ، عدل وحقك عاشقی اولان وبوعشق یولنده جانویرن بیوك نامق کمال نه‌دییور :

چکمدم عمرمده زنجیراسارت بارینی
قید دنیادن مبرایم بیلیر دنیا بنی
ایشته میدان حمیت قاچما ای جلاد ظلم
یاسنی محو ایلسون مولا جهانده یابنی

اسارت یریوزنده‌کی ذلتلرك الك بیوکیدر. سزه بو راده خاطراتمدن برصفحه کوستره‌یم :

پارسده ، قاهره‌ده ، هندستانده حیوانات باغچه‌لرینی کزمش ، متعدد آرسلان کورمشدم . بومبایده کوردیکم هپسندن بیوکدی . ومادیاتی‌ده ، معنویاتی‌ده بوزولمامشدی . حیوانات باغچه‌سنی اووقت بومبای باش شهبندرمز بولنان عزیز دوستم جلال‌منیف بکك لطف رفاقتنده سیر ایتدم . آرسلانك بولندیغی قفس هربری لااقل اون سانتیمترو قطرنده دمیر چوبوقلردن متشکل ایدی . اوزون بویلو برآدمدن داها یوکسك بویله ، کوزلرینك کاه‌طالان ، کاه‌شمشك کبی پارلایان عظمتیله ، یله‌سنك کوزللکیله بوحیوان بنی‌عادتا تسخیر ایتدی . هله‌یله‌سی ! .. بیلمم‌که بزم اسکی شاعرلر کیسوی جانانه آرسلان یله‌سنی نه‌دن مشبه‌به اتخاذ ایتمامشلرده کیجه‌لره برونمشلر ، ییلانلره صارلمشلر وکفرلره صاپمشلر .

فقط قفس ایچنده‌ده وقور وآیاقده طوران بوآرسلان بکا مهابت دکل، بالعکس رقت‌حسی القا ایتمشدی . بوحسی نه‌دن القا ایتدی؟.. سببنی شمدی ، تخطر وتحلیل ایدرکن بوله‌بیلدم . اوآرسلان اسیر ایدی . بر اسیرك قارشیسنده الك یوکسك رتبهٔ تحسس رقت، الك اشاغیسی‌ده نفرتدر . بن بومبای آرسلانك قارشیسنده نیچون نفرت حس ایتمدم‌ده رقت طویدم ؟.. بونك‌ده سببنی ایضاح ایده‌یم :

جلال بكله بن قفسك اوكنه ياقلاشنجه ، ارسلان ، عاراسارتنك بركره داها تشهير اولنديغنى صانكه حس ايتمش ، اولا صاغ بوكرينى قفسك دميرلرينه طايادى. وقبورغه كميكلريله، اوراده دميره استحاله ايتمش اولان، ذكاى بشر آراسنده مدهش بر مجادله باشلادى. وسعك صوك درجه‌سى نه‌ديمك اولديغنى بن آنجق اوكون اوراده كوروب آكلادم . بردرلو قيرلمق ايسته‌مين وقرلميان ذكاى بشرله ديديشن صاغ قبورغه كميكلرينك امدادينه صول قبورغه يتشدى . زاواللى حيوان تهورله دونيور وبو سفرده صول بوكريله دمير چوبوقلرى زورليور ، زورليوردى . بردن بره طوردى . ظن ايتدم كه بركره داها اعلان مغلوبيت ايدن عجزى اوكنده صوصه‌جق. خاير، صوصمادى. اوكوزل يله‌سنى سيلكه‌رك ، او كوزل كوزلرينى يومه‌رق ، آغزينى ايكى پارمقلغك آراسندن هوايه ديكدى. وافقلردن كلن كوك كورله‌مه‌لرينه مشابه برسسله كوكره‌دى ، كوكره‌دى .

افنديلر، بن اوارسلانى اوراده بويله كورديكم ايچوندركه اسارت قارشيسنده الك يوكسك مرتبهٔ تحسس اولان رقتله متحسس اولمشدم. قفسنده مفتور ومتوكل اوزانمش، بزى لاقيد نظرله سوزمش اولسه‌يدى، اوآرسلانى سوقاقده برچوق امثالنى كوروب كچديكمز اوبوزكوپكلردن زياده خاطرمده طوتميه‌جق، بوراده ايسه اوندن هيچ بحث ايتميه‌جكدم.

اوكون بنمله برابر بومنظره‌يه شاهد اولان جلال منيف بك شمدى بوراده وبومحفلده‌در. اكر طوغرى سويليور، اكر مبالغه ايديورسه‌م بنى ينه حاضر بولنان يحيى كمال قارشيسنده محجوب ايتسون .

موضوع معظممزه کلهلم :

دنیاده هیچ برتصویر، نامق کمالی ینه کندی زادهٔ ابداعی اولان شومنظومه قدر تعریف وارائه ایده‌مز :

دکشمز فنمی واردر ، مستقر اشیامی قالمشدر ؟ . .
دلیلی ثابت اولمش بیکده بردعوامی قالمشدر ؟ . .
دیمه : انسانه معلوم اولمادق معنامی قالمشدر ؟..
اکر مجهول آرارسه‌ك هرایشك انجامی قالمشدر .

مماتی کورمدم عمرمده برانکار ایدر مذهب ،
فنادر برفنا دنیاده‌یز انتاج هرمطلب .
فراقی ، حبس ونفی‌قدر وناموسمله کوردم هپ .
جهانك بربلاسندن بکا پروامی قالمشدر ؟ . .

سپهرك بختنی ، اقبالنی هپ پایمال ایتدم ،
حمیت مسلکنده ترك اولاد وعیال ایتدم ،
حیاتمدن معززکن وطندن انفصال ایتدم ،
ثبات وعزمه حائل بردنی دنیامی قالمشدر ؟ . .

مصرم ، ثابتم ، تاجان ویرنجه ، خلقه خدمتده ،
فدا کارك قالیر اذکاری دائم قلب ملتده ،
دینیر برکون کابرده سایهٔ فیض حمیتده ،
کمالك سنك قبری قالمادی‌سه نامی قالمشدر .

هیمز ایچون نه‌یامان هجراندرکه شمدی قالمایان یالکز کمالك سنك قبری دکل ، اومزارك طوپراقلری‌ده قالمادی . چونکه ایکی سنه‌یه قریب برزماندن بری اوستنده تموج ایدن کندی بایراغی دکل. کمال کندی بایراغنك آلتنده اویومیور. اوشمدی هرشیئه وهرکسه مغبر، مزاره مغبر ، افقلره مغبر ، قبرینك وقتیله بولنمش اولدیغی یرلره کیجه‌لری ییلدیزلردن سوزولوب ایئن انواررحمته مغبر .

فقط قالان ابدی برشی وارکه اوده کمالك کوکللرمزده طوتوشدیرمش

اولدیغی شعلهٔ حمیت وشعلهٔ ایماندر . و بو شعله اونك هیچ بر زمان سونمیه‌جك وداعما پارلایه‌جق نامی‌در . أوت ،

کمالك سنك قبری قالمادی‌سه نامی قالمشدر

وقاله‌جق .

نامق کمال تکفور طاغنده طوغمشدی ، کلیبولی سنجاغنده مدفوندر . بو اعتبار ایله ادیب اعظمك مهد ولحدی یان‌یانه بولنیور . بو قدر کچوك بر مسافه‌یه او بیوك آدم ابدیتی یرلشدیردی . دانیمارقه‌لی قسطنطین ایله کریدلی و ه‌نیزه‌لوسك نوبت بنوبت دیدیکلدکاری یونان بایراغی نره‌لره دیکلیرسه دیکلسین ، سرحدلری ازل‌له ابد اولان بر یرده ایرکیج پارچه‌لانمقدن بشقه اوخاسر بایراغك نصیبی اوله‌ماز . کمالك مزاری اوزرینه کمالك بایراغنی رکز ایدن اللهدر ، کیمسه ایندیره‌مز . (جعبر) قلعه‌سی بیله بوقبرك یاننده پك فانی قالیر .

* * *

نامق کمال دیندار ایدی . وحضرت محمده اولان ایمانی کمال عشقه ارتقا ایتمشدی . معشوق سماویسنه اعلای خطاب ایتدیکی وجد واستغراق دملرنده ایمانی وعشقی ،

هادم الشرك اولان دیانتده
ایدرم بیك یمین بو دعواده
سکا ده بر نظیر اولور دیرایدم
ایکی الله اولایدی دنیاده

دییه‌جك قدر جوش وخروش ایدردی .

نامق کمالك (اوراق پریشان) ی اعاظم اسلامدن درت ذاتك

ترجمهٔ حالنی محتویدر: صلاح الدین ایوبی، فاتح سلطان محمد، سلیم اول، امیر نوروز .

صلاح الدین ایوبی‌یی یازدی؛ چونکه حضرت محمدك دینینی، قودورمش بر عالمك صولتنه قارشی مدافعه ایتمشدی . فاتحی یازدی : چونکه بلدهٔ طیبهٔ قسطنطنیه‌یی اسلامه اهدا ایتمکله حضرت محمدك بو یر یوزینه عائد املارندن واو املرك الك بیوکلرندن برینی اونك اردوسی تطمین ایتمشدی . سلیم اولی یازدی ؛ چونکه حضرت محمدك خلافتی ایکی یوز آلتمش بوقدر سنه‌لك برکسوفدن اونك زماننده قورتولمشدی . امیر نوروزی یازدی ؛ چونکه او وقته قدر الك بیوك بلای اسلام اولان جنکیزك آل واقوامنی حضرت محمدك دیننه ادخال ایتمکله موفق اولمشدی .

وطن محبتنی بزده ایلك ترنم ایدن نامق کمال ، پك طوغری کورمش و آکلامشدی که بزده دینسز بروطن عشقی اوله‌ماز. اونك حق و حقیقتی کورن نظرنده هر مناره بر عثمانلی بایراغی و هر عثمانلی بایراغی برمناره‌در .

*
* *

افندیلر، عرفای اسلامدن بری (ساقی، نره‌ده جنت باغلرینك صوینه بکزه‌ین بر شراب که بن اونکله مست اوله‌یم وجانمی تشنکان حقیقته سبیل ایده‌یم . بن اوعارفك همتنه قول کوله‌یم که پیغمبرك ایشنی جبرائیلسز کورر) خطبهٔ عاشقانه‌سنی عجم لسانیله نظماً ایراد ایده‌رك ، دییورکه :

[illegible]

تاشوم مست وکنم جانراسبیل
من غلام همت آنم که او
کار پیغمبر کندبی جبرئیل

افندیلر ،

عجم شاعری نورعلینك آرادیغی شرابی ترك شـاعری نامق کمال بولدی . بو ، عشـق شرابی ایدی ، ادبیات ایله حریتك عشـقی . نامق کمال بوشرابی قانه قانه ایچدی . وایچیردی . اوروپانك اقصای غربندن آقدکیزك مناطق شرقیه‌سنه‌قدر دونوب طولاشدیغی یرلرده نامق کماله جانی فی‌سبیل‌الله ایثار ایتدیرن بوشرابك نشوه‌سی ایدی. اوشیدای دین‌ ووطن فنادن اول بقایی بونشوه‌سایه‌سنده بولدی.

ادبیات ایله حریته جان ویرسه‌م‌ده
ینه برنامق شیدا یتیشیر خاکمدن

قناعتنی اوکا عالم فناده اعلان ایتدیرن بونشوه‌در .

افندیلر ،

همتنه عجم شـاعرینك قول کوله اولمق ایسـتدیکی مردالهی ده نامق کمالدر . نامق کماله جبرائیل کلمدی . نامق کمال پیغمبر دکلدی . فقط نامق کمال قومنه یکی برایمان کتیردی . وبوایمانی هیـچ برشیٔ ئولدوره‌مدی. وئولدوره‌میور. پیغمبرلرکده ایشی بودکلمی‌ایدی ؟...

۱۰ مارت ۱۹۲۲

سلیمان نظیف

PL
248
K45
Z78